

ΛΟΥΚΙΑ ΜΠΟΥΝΤΟΥΡΗ

Δύο κόραις πρόβαλαν,
Κ' ἐνῶ θωροῦσαν
Τ' ἄστρα, ποῦ, ἀμέτρητα,
Φεγγοβολοῦσαν,
Τὰ χεῖλη ἀνοίγοντας
Καὶ τὴν ψυχὴ τῆς,
Εἶπε ἡ μικρότερη
Στὴν ἀδελφῇ τῆς:
— Εἶμαι κατάκαρδα
Θλιμμένη ἐγώ.

Τούτη ποῦ μ' εἶρηκε
Δὲν εἶναι μίᾱ
Θλίψιν ἀνεξήγητην,
Δίχως αἰτία,
Ὅ νοῦς μερόνυχτα
Μοῦ παρασταίνει
Τοὺς νέους ποῦ πνίγηκαν
Στὴ Βουλιαγμένη,
Καὶ ναῦρω ἀνάσσει
Δὲν ἠμπορῶ.

Πρὶν φέξῃ σήμερα
Μία μόνη ἀχτίδα,
Στὸν ὕπνο ἐξπλεκτικαῖς
Γυναίκαῖς εἶδα
Καὶ τ' αὐτὰ πλάσματα,
Σὰ νῆταν ἕνα,
Μοῦπαν: — Γιὰ μάνα σου
Θέλεις ἐμένα,
Ποῦ τὸ πνιμένο μου
Τέκνο θορνῶ;

Εἶπαν, καί, — ὡς ξέμακρα
Νὰ μ' εἶχαν πάρη,
Δίχως ὀπίσω μου
Ν' ἀφήκω χνάρι —
Ἐκεῖ ποῦ ἡ θάλασσα
Τοὺς βράχους τρώει
Κλάψαις ἀρχίσαιμε
Καὶ μοιρολόϊ
Λές, ποῦ τὴ λάθρα τους
Εἶχα κ' ἐγώ.

Μῆτε — ὡς ἐξύπνησα
Κ' εἶδα τριγύρου
Ποῦ οἱ μαῦροι σκόρπισαν
Ἴσκιαι τοῦ ὄνειρου —
Δυνήθη ὀλότελα
Νὰ ξαστερώσῃ
Ἡ καταζάλιστη
Θολὴ μου γνώση.
Ἄχ! δυστυχῆματα
Θωρῶ παντοῦ.

Ὁ ἄχος ποῦ γένηται
Στὸν κάτω ὄρομο
Γιὰ τοῦτο βέβαια
Μοῦ φέρνει τρόμο.
Κ' ἰδές! — βαρύτερα
Νὰ μὲ τρομάξῃ,
Προβαίνει ἐκείθενε
Συρμένο ἀμάξι,
Σὰν ἀγοκίνητη
Κλίνη νεκροῦ.

Μέσα — ὦ λαχτᾶρα μου! —
Καθὼς ζυγόνει,
Βλέπω ἕνα λειψανο
Σ' ἄσπρο δεγτόνι.
Ἄπο τὰ ὀλόβρεχα
Μαλλιά λυμένα
Γυναῖκα φαίνεται,
Ποῦ στὰ ὄργισμένα
Νερά τῆς θάλασσας
Ἔχει πνιγῆ.

Σεῖς, ποῦ διαβαίνετε,
Κοντοσταθῆτε
Τῆς μαύρης τ' ὄνομα
Νὰ μᾶς εἰπῆτε.
Γιατί καρφόνετε
Τὰ μάτια κάτω
Μὲ μίᾱ βαθύτατη
Σιωπῇ θανάτου;
Ποῖά νάναί — ἀλοῖμονο! —
Ποῖά νάναί αὐτὰ;

Ἄν, ὦ βαρειόμορφαίς,
Δὲ σᾶς τὸ λένε
Τ' ἀπδόνια, οἱ ζέφυροι,
Τ' ἄστρα ποῦ κλαίνε,
Ὅ, τι γυρεύετε,
Καὶ πρὶν ἀκόμα
Ν' ἀνοίξῃ τρέμοντας
Ἀνθρώπου στόμα,
Τὸ σκουῖζει μέσα σας
Ἡ ἀθλία καρδιά.

Τρεχάτε, κλάψετε
Κ' ἢ δύο 'ς αὐτάνε!
Τρεχάτε! — ἡ μάνα σας
Τὸ φῶς σας εἶναι.
Ἄπο τὰ κύματα,
Σὰν περιστέρι,
Ἐπῆε τὸ πνεῦμα τῆς
Στὰ οὐράνια μέρη,
Τοῦ Χάρου ἀφίνοντας
Τόση ὁμορφιά.

★

Νεκρῶ! — Τὸ μαῦρο μήνυμα σὲ κάθε περιγιάλι,
Σὲ κάθε γῆ μας ἔφτασε μὲ ξένη βία μεγάλη.
Κ' ἕνα πουλι νησιώτικο, σταῖς κλάψαις μαθημένο,
Γρῶκῆθη ἀπὸ τοὺς βράχους του νὰ πῆ κατα-
[θλιμμένο:]

— Ποιὸς δὲν τὸ ξέρει, ὦ θάλασσα, ποῦ ἀπὸ το πλοῦ-
[διο στῆθος
Ἡ γῆ σου παίρνει ἀδιάκοπα μαργαριτάρια πλῆθος;
Ἄλλ' ἀκριβὰ σου πῆρωσε τὰ τόσα πῶχει πάρη
Μὲ τοῦτο ποῦ τῆς ἀρπαξες τ' ὄραιο μαργαριτᾶρι.

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΜΑΡΚΟΡΑΣ

ΚΙΜΩΝ ΑΝΔΡΑΓΑΤΗΣ¹

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΜΥΘΙΣΤΟΡΙΑ

ΙΖ.

Τέσσερες παρήλθον μήνες, από τῆς τραγικῆς ἐκείνης ἡμέρας, τέσσερες μῆνες κατά τούς ἡμέτερος ὁ Φίλιππος καί ἡ Ἀσπασία μετ' ἀγάπης ἀδελφῶν, ἀφιερῶθησαν ὅπως ἀναστήσουν τὴν κεραυνωθεῖσαν ἐκείνην ὑπαρχῆν, ὅπως περιβάλῃ τὰ τέκνα του.

Ἄν ἡ ἀφροσύνη ἢ θερμότης, ἂν ὁ πόνος καί αἱ φροντίδες ἀγαθῶν καρδιῶν ἐπήρουν εἰς ἀνθρώπων οὕτως ἐρειπωθείσης ὑπαρχείας, θά ἀνωρθούτο ὁ Κίμων.

Ἄλλὰ δὲν ἦτο ἐφικτὴ τοιαύτη ἀνάστασις. Ἄνεκτησε δὲ μόνον βραδέως, ἀτελῶς τὴν φωνήν· τὰ δεξιὰ ὅμως ἄκρα ἐμείναν παράλυτα· καί ἡ δίκαια ἐκείνη ἢ δικαυγῆς καί σπινθηρίζουσα ἠτόνησε καί κατέπεσε.

Πόσας καθ' ἐκάστην κατέβαλε τραγικῆς προσπαθείας, ὅπως ἐπιβάλῃ μικρὰν κίνησιν εἰς τὸν πόδα ἐκείνου τὸν βαρύν, τὸν μολύβδινον, ὅπως κατορθώσῃ νὰ ὑπεγείρῃ τὴν χεῖρα τὴν ἀπὸ τὸν, τὴν ἀδρανῆ. Ἰσχυρῶς περιέρρεε τὸ πρόσωπόν του ἐν τῷ ἀγῶνι τῶν ματαίων τούτων ἀποπειρῶν, κατὰ τὰς ἡμέρας μάλιστα ὑπεγείρομενα τὰ ἄκρα, ἐκλελυμένως, ἐν ἀπεθαρρύνσει, τὰ ἄφινε πάλιν νὰ καταπίπτουν ἀδρανῆ, μετὰ στεναγμοῦ ἀπογνώσεως.

— Ἄχ! Φίλιππε, εἶλεγε, νὰ σηκωθῶ ἤθελα, νὰ σηκωθῶ. Μῆνες τώρα κάνετε γιὰ μένα καί τὰ δυστυχισμένα τὰ παιδιὰ μου, ὅ τι ποτὲ δὲν θά ἔκανε ἀδελφός, ἂν εἶχα. Ἀφήστε με νὰ πάω στὸ θεραπευτήριον. Δὲν ἐκουράσθηκα ἀκόμα ἢ καλωσύνη σας, καλέ μου Φίλιππε!

— Τί κρίμα νὰ μὲς ἀδικῆς ἔτσι, Κίμων.

— Καί ὅμως πρέπει νὰ πάω στὸ νοσοκομεῖον· θά μὲ ἀνακουρίσῃ πολὺ, ἂν μ' ἀφήσῃς. Τὰ ὄφρανά κίττα, πού παιζοῦν ἀμέριμνα μὲ τὰ παιδιὰ σου θά τὰ βαλοῦμε ἐσωτερικὰ κάπου· θά τὸ κατορθώσω μὲ κάποια συγκαταβάσι, ἂν ἐπιτύχωμαι.

— Ἄν μὲ παρηγορῆ τίποτα σ' αὐτὴ τὴν τόση καταστροφή εἶναι, ὅτι εὐρίθηναι νὰ σοῦ δώσω ἓνα χεῖρι ἐγὼ ὁ ἀδελφός σου· καί μὲ βωτῆς ἂν ἐκουράστηκαμε: Σὺ πού κανένα δὲν ἀδικῆσαι ποτὲ, πῶς ἀδικεῖς τώρα ἔτσι σκληρὰ ἐμέας!

— Καί θά ἀδικῆσαι, ἐπίσης σκληρὰ καί τὰ παιδιὰ μας, προσέθεσεν ἡ Ἀσπασία, ἂν τοὺς παρῆς τὸ Φαίδωνα καί τὴ Θάλεια.

Ἄφρονος ἐσφίξε τὴν χεῖρα τῶν καί μόνον εἰ ὕψος ὀφθαλμοί, τοὺς ἡποίους ἐγγνώμονας προσήλωσαν ἐπ' αὐτῶν, ἀπῆντησαν εἰς τὴν καλωσύνην τῶν.

Ἄλλ' ἐπανήργατο κατὰ πάσαν ὄραν εἰς τὸ αὐτὸ θέμα, ἐπανελάμβανε τὴν αὐτὴν παρακλήσιν, μὲ τὴν ταπεινὴν, ἀλλ' ἐπιμόνον ἐκείνην παιδίον. Τὸ θεραπευτήριον γιὰτὶ πολὺ ἔτσι τὸν κἀνθ' νὰ βαρυνθῆται ἢ ἐπιμόνη τοῦ ἀδελφοῦ του, μὲ τὸ νὰ μὴ τὸν

ἀφῆνθ' νὰ τοὺς σηκώσῃ τὸ τόσο βάρος· νὰ πᾶν ἐκεῖ νὰ κατὰπέσῃ. Αὐτὴ ἢ στενοχωρία δὲν θά τὸν ἀφήσῃ ποτὲ νὰ γείνη καλὰ.

Μετὰ τινὰς ἡμέρας ἐν τούτοις ἐφάνη ποῖα τις βελτίωσις εἰς τὴν κατάστασίν του· καί τότε τὰ σχέδια του ἔλαβον ἄλλην τροπὴν.

— Τὸ βλέπεις, Φίλιππε, κατορθῶναι τώρα νὰ σφουρακίσω σιγὰ σιγὰ· δὲν θά ἔχω πλεῖσιν ἀνάγκη ἀπὸ τὸ θεραπευτήριον, πού σὲ ἐτρόμαξε τόσο πολὺ. Τώρα τὰ παιδιὰ θά μποῦν ἐσωτερικὰ ὅπως εἶπαμε. Καί σφραγίσαντα ὀραχμαίς νὰ ἀπομείνουν ἀπὸ τὸ μισθὸ μου, μετ' ὁρᾶν νὰ τρώω ἓνα κομματι ψωμί καί νὰ νοικιάσω μίαν σκοτεινὴν τρύπα νὰ κρύβω μέσα τὴν συμφορὰ καί τὴν ἀτιμία μου.

Ἐπὶ τοῦ μισθοῦ τοῦ ὑπελόγηζεν ὁ ὄσμοιστος· οὕτως διήλθεν ἀπὸ τῆς δίκαιας του ἢ σκέψης, ὅτι θά μείνη χρονίως ἀνάπηρος, οὐδ' ἔστι προ τῆς φαντασίας του, τῆς ἀναγκαστικῆς ἀποστρατεύσεως τὸ φάσμα.

Ἄλλ' ὁ Φίλιππος δὲν εἶχε τὸ θάρρος νὰ τὸν φωτίσῃ περὶ τούτου· οὐδ' ὑπόπτευεν ὁ ἀτυχῆς ὅτι εἰς τὸν Φίλιππον τὰς ἐνεργείας καί τὰς παρακλήσεις ὀφείλετο, ὅτι δὲν εἶχεν ὑποβληθῆ ἀκόμη τὸ ὀλέθριον διάταγμα, διὰ τοῦ ἡοῦ θά διαγράφετο τῶν ἐλέγχων τοῦ στρατοῦ καί τὸ ὅποιον θά τὸν ἐρριπτεν εἰς τὰς ὁδοὺς ἀχρηστοῦ ἀποστρατοῦ, ὅπως ἀποσυντεθῆ ἐν ἀνίχ καί θλίψει, σύρων τὰς ὑπολοίπους ἡμέρας του ἀέργου, ἀχρηστοῦ.

Εἶναι πάντοτε καιρὸς νὰ τὸ μάθῃ, διανοεῖτο ὁ Φίλιππος· καί ὅσον ἀργότερα, τόσο καλλίτερα.

— Χάρισέ μου, πῶ εἶπε, Κίμων, ἓνα μῆνα ἀκόμα. Θά ἦσαι ὡς τότε, μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ καλὰ· καί τότε ἀπορασίσεις. Ἐπειτα γιὰτὶ νὰ χωρισθῆς ἀπὸ τὰ παιδιὰ σου; Τί καλλίτερα παρηγορῶντὰ παρὰ νὰ νοικιάσῃς ὄχι μίαν σκοτεινὴν τρύπα, γιὰ σένα καθὼς λές, ἀλλὰ ἓνα ἀλέγρο, φωτεινὸ σπιτάκι γιὰ τοὺς τρεῖς σας, νὰ τὰ ἔχῃς κοντὰ σου πάντα τὰ παιδιὰ σου καί νὰ τὰ βλέπῃς νὰ μεγαλώνουν ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὸν ἴσιον τῆς ἀγάπης σου;

Ναί, Φίλιππε, τὸ γνωρίζω· θά ἦσαν τούτου ὄρασιὰ στὴ φλόγα τῆς καρδίας μου. Ἐγὼ τὸ ξέρω, πῶς θά σφω τὴ ζωὴ, ὅταν ἡ δυστυχία μου κλεισθῆ μέσα σὲ τέσσερες τοίχους ἐρημῆς, σκοτεινῆς, χωρὶς νὰ τὴν φωτίζου τὰ μάτια τῶν παιδιῶν μου, χωρὶς νὰ τὴν γλυκαίνῃ τὸ χαμόγελό τους. Ἄλλὰ γιὰ τὰ παιδιὰ μου, Φίλιππε, δὲν εἶναι τὸ ἴδιον. Ὁ πατέρας εἶναι ἀχρηστος γιὰ νὰ βοηθήσῃ τὸ ζεπέταγμα τῶν μικρῶν του, καί ὅταν ἀκόμα εἶναι γερὸς· ὄχι σφραγίσαντα ὡς κ' ἐμένα. Αὐτὸ τὸ καθῆκον τὸ εἶδον ἢ φῶσις εἰς τὴ μάκρην· καί γιὰ τούτο ἢ ἐπιστῆ γυναικίκα εἶναι καί μάκρην μέγιστη, γιὰτὶ ἢ ἀτιμία τῆς τὴν κάνει νὰ ἀπκρῶνται τὰ παιδιὰ τῆς. Ὅχι· ἓνας ὡς κ' ἐμέ, δὲν ἢμπορεῖ νὰ προστατεύσῃ τὴν κῆρῃ του ἀπὸ τὸν κίνδυνον νὰ ὀμιάσῃ τῆς μάκρην τῆς. Ἐπειτα μὰζὶ μου, μέσα στὴν ἀτιμοσύνην τούτου κακωμοίρας, θά τὰ φεύγει πάντα ἢ χαρὰ τὰ παιδιὰ μου, καί δὲν θά σκάσῃ ποτὲ τὸ χεῖλάκι τους στὸ γέλιο. Κ' ὁ Φαίδων μου καί ἡ Θάλεια μου πρέπει νὰ γελῶν· γιὰ μὲ τὰ φαρμακίκα, γι' αὐτὰ ἢ χαρὰ. Ὅση χαρὰ, ἐννοεῖς, ἢμποροῦν νὰ ἴδουν παιδιὰ ὀφρανεμένα ἀπὸ τὴ μάκρην

καί μὲ πατέρα παράλυτον. Ἄλλὰ τοῖλάχιστον δὲν θά τοὺς παγῶναι τὸ χαμόγελο στὸ στόμα ἢ θέα μου, θά βροῦν συνουμίληκα, θά τρέχουν στὸ περιβόλι τοῦ ἐκπαιδευτήριου, θά τὰ χτυπᾶ ἢ ἡλιος τῆς παιδικῆς εὐτυχίας, ὅπου θά ἀπλῶνεται γύρω τους καί θά ζεσταίνωνται κι' αὐτὰ λιγάκι. Εἶναι κολλητικὸ τὸ γέλιο στὰ παιδιὰ, Φίλιππε. Γ' αὐτὸ πρέπει νὰ τὰ στερηθῆ ὁ πατέρας τους.

Δὲν ἀντίειπεν ὁ Βράχμας. Ἐνδομύχως συνησθάνετο καί αὐτός, ὅτι θλίβερα ἀνάγκη ἐπέβαλλε καί ταύτην τοῦ μάρτυρος τὴν θυσίαν.

Παρήλθον ἔτι ἡμέρας τινές. Ὁ δὲ Φίλιππος ἤρχισεν ἤδη νὰ προδιαθέτῃ τὸν Κίμωνα εἰς τὴν ἀποστρατεύσιν διὰ σκοτεινῶν ἀοριστολογιῶν, αἵτινες ἤρκεσαν ἐν τούτοις διὰ νὰ γεννηθῆ φῶς εἰς τοῦ Κίμωνος τὴν δίκαιαν.

— Ἀρκεῖ, Φίλιππε ἐννοεῖ. Καί ἐγὼ ὁ ἴδιος, ὅπου ποτὲ δὲν ὑπῆρξα αἰσιόδοξος, δὲν ἤξευρα πῶς ἐπίστεψα, ὅτι μπορεῖ νὰ ἀναστήθῃ τὸ κεραυνωμένο κορμί μου. Ἄλλὰ αὐτὸ ξέρεις θά ἦταν ἢ τελευταία ἀγκυρα τῶν παιδιῶν μου, νὰ δουλέψω ἀκόμα ὀλίγο, ἔπειτα ἐπίστευα, πῶς ἐκουράσθηκα πλεῖσιν ὁ Θεός. Δὲν παροπονοῦμαι· οἱ νόμοι ἔχουν δίκην. Τὸ βλέπω, εἶμαι ἀχρηστος. Πρέπει νὰ σκουπισθῶ ἀπὸ τὰς τάξεις, ὅπως σκουπίζονται ἀπὸ τὸ στρατῶνα τὰ φρόκαλα, πρέπει νὰ πεταχθῶ, ὅπως πετιοῦνται ἀπὸ τῆς ἀποθήκης οἱ κουρελιασμέναις στολαῖς, οἱ σαπιαὶς σκελίαις πού τῆς πουλοῦν γιὰ τοὺς ζητιάνους. Ἄν ἦμουν ἄλογο τοῦ στρατοῦ, θά μὲ ἐτουρέκιζαν, ὅπως τουρέκιζον τὰ σακκάτικα ἄλογα, πού δὲν κάνουν πλεῖσιν οὔτε γιὰ τὴν δημοκρασίαν. Πῶς τὰ ζηλεύω τὰ σακκατεμένα τὰ παληάλογα!

Δύο μαργαρίται ἐκύλισαν ἐπὶ τοῦ παραμορρωμένου προσώπου του καί ἔστησαν τρέμοντες ἐπὶ τοῦ ἄδρου τοῦ λευκανθέντος μύστακος του.

Ὁ μακρὸς βίος τοῦ στρατῶνος ὁ πλήρης πικριῶν καί βασάνων, μὲ τὰς πικρὰς του περιπετείας καί τὰ ἀλγεῖνά ἐπεισώδη, ἀπεγυμνοῦτο καί ἀποκαθῆτετο ἐν τῇ μνήμῃ του ἀπὸ πάσης ὀδονόρας ἐντυπώσεως καί δὲν ἀπέμεινε, εἰμὴ ἢ ἀνάμνησις φωτεινῆς, εὐφροσύνης ἐπιστοίης. Καί ἤδη ἐξωθεῖται τοῦ κύκλου τῆς στρατιωτικῆς συναδελφότητος, θροῦνται οἱ οἰκογενειακοὶ του δεσμοὶ ἐν τῇ στρατιωτικῇ οἰκογενείᾳ, ὡς ἐθροῦσθη πᾶν ὅ τι ἦτο δι' αὐτὸν στοργή, εὐτυχία, χαρὰ, καί ἔργος ἐφεξῆς, μὲ τὴν ἐλεημοσύνην πενιχρῆς συντάξεως, βάρος τῆς γῆς, θά σύρῃ ἐπ' αὐτῆς ὑπαρχῆν ἄνευ σκοποῦ, βίον ἄνευ ἐλπίδων. Θά ἀποσυντεθῆ κατὰ μικρὸν ἐκ τῆς ἀνίχ, ἢτις ἀσφυλλέστερον καί ταχύτερον ἢ ἢ θλίψει φρονεῖ τοὺς ἀόκνους ὀργανισμοὺς, ὅταν καταδικασθῶν εἰς τὴν εὐρωτίαν τῆς ἐπιβεβλημένης ἀεργίας.

Συνεκλόμισε τὸσον τὴν ψυχὴν του τῆς νέας ταύτης τραγικῆς περιπετείας του ἢ πρόσφης, ὥστε πρὸς στιγμὴν ἐλησμόνησε τὰ φρικώδη του βίου του συμβάντα, ἐλησμόνησεν αὐτὰ τὰ τέκνα του, εἰς τὰ ἡοῖκα καί ἀπόστρατος καί ἄεργος ἦτο πάντοτε ἀναγκαστός, ἐρ' ὅσον εἶχεν ἀνοικτούς τοὺς ὀφθαλμούς.

Παρακάλεισε νὰ τοῦ φέρουν καθ' ἐκάστην τὴν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως. Τὴν κατέτροφεν

ἐναγωνίως ἀπὸ τῆς πρώτης σελίδος, μέχρι τῆς τελευταίας· καί ἐθροῦσεν τοῦ στήθους του τὰ τοιχώματα τῆς καρδίας του οἱ παλμοί· τὸσον ἔτρεψε μήπως εὐρῆ ἐν αὐτῇ ἐκείνος τὸ ὅποιον οὕτως ἐπιμότως εἴχεται.

Εἶχεν ἀκόμη διασταγμούς ὁ δαίλιος. Καί ἢ μάλλον προγεγραμμένη ψυχὴ ἔχεται τὸσον ἐπιμότως τῆς ἐλπίδος!

Τέλος ἡμέραν τινὰ, καθ' ἣν τοῦ εἶχον ἀποκρούει τὴν Ἐφημερίδα καί ἠρώτα ἐναγωνίως τὸν Φίλιππον ἠναγκάσθη οὕτως νὰ τοῦ ἀνακινώσῃ τὴν θλίβεραν ἀλήθειαν. Εἶχε τεθῆ αὐτεπαγγέλως εἰς ἀποστρατεύσιν διὰ σωματικὴν ἀνικανότητα.

Θάρρος, Κίμων, τοῦ εἶπεν· εἶσαι ἄνδρας· αὐτὸ θά ἤρχονταν ἀργὰ ἢ ὀγλήγορα. Μαζὶ μὲ τὴ συντάξιν τοῦ μετοχικοῦ, ἐγὼ σοῦ ὑπόσχομαι καί τὰ παιδιὰ σου νὰ μποῦν ἐσωτερικὰ, καί σὺ τίποτα νὰ μὴ στερηθῆς. Ἡ θροῖς πῶς ἐγὼ καί ἢ Ἀσπασία θά σὲ ἀρίστωμα νὰ σὲ τρώῃ ἢ μοναξιά; Μαζὶ θά εἴμαστε κάθε μέρη, μαζὶ θά πηγαίνουμε ταχτικὰ στὰ παιδιὰ· καί ἔτσι ὁ καιρὸς θά κυλᾶ χωρὶς καλὰ καλὰ νὰ τὸ καταλάβῃς.

Κατέπει λυγμόν, ἀλλ' ἐφάνη εὐσταθῆς· οἱ ὄλης δὲ τῆς ἡμέρας ἐπεριπάτει συρόμενος ἐντὸς τοῦ ὀμακτιοῦ του, βυθισμένος εἰς σιωπῆραν, εἰς ἄφρονον ὀδύνην.

Τὴν ἐπιούσαν ἐγερεθεῖς λίαν πρῶτ' ἐζήτησε τὰ τέκνα του καί κλείσας τὴν θυραν,

Παιδιὰ μου, τοῖς εἶπε, νὰ μὲ βοηθήσετε νὰ ἐτοιμάσω τὰ στρατιωτικὰ μου. Θά ἐβῶ σήμερα ἐξω μὲ μεγάλη στολή. Μὴ λέτε ἀκόμη τίποτα, γιὰτὶ δὲν θά μὲ ἀφήσῃ ὁ καλὸς μας φίλος νὰ ἐβῶ.

Ἐθεσε μετὰ κόπου ἐπὶ τῶν ὀμων τοῦ Φαίδωνος τὴν στολήν, ἢ ἡοῖκα ἐβῆκε μέχρι τῶν ποδῶν τοῦ μικροῦ καί ὀδηγήσῃ τὴν Θάλειαν, κρατοῦσα τὴν ψῆκτραν μὲ ἀμροτέρως τὰς μικρὰς τῆς χεῖρας, νὰ τὴν κληρονομήσῃ. Ὁὕτω τὰ δύο μικρὰ ἐκλήροισαν τὴν στολήν, τὴν σκελίαν, τὸ πλίκιόν του. Τῇ βοήθειᾳ ἀμροτέρως καταβάλλων ὑπερανθρώπους ἀγῶνας νὰ ἐνδύθῃ. Ἡ μορφή του ἦτο πελιδνὴ· ὁ ἰδρὸς ἔσταζεν ἀπὸ τοῦ μετώπου του ἐκ τῆς ἐναγωνίου προσπαθείας. Ἐδοκίμασε τότε διὰ τῆς ἀριστερῆς χεῖρός νὰ προσκρῶσῃ ἐπὶ τοῦ στήθους του τὸν σταυρὸν τοῦ Σωτῆρος, ἀλλ' ἔτρεμεν ἢ χεῖρ του καί ἢ μικρὰ Θάλεια, ἐγειρομένη ἐπὶ τῶν ποδῶν τῆς τὸν προσήλωσε διὰ καρδίαν.

Ἐνῶ δὲ ὁ Φαίδων προσεπαθῆ νὰ πορπίσῃ διὰ τελευταίαν φράσιν τὸ ξῆρος εἰς τὸ λειπόσκαρον σῶμα τοῦ πατρός του, εἰσῆλθεν ὁ Φίλιππος.

Ἡ καρδία του συνετρίβη ἐπὶ τῇ θέᾳ τοῦ τραγικοῦ ἐκείνου στολισμοῦ. Ἐνόμισεν ὅτι παρεφρόνησεν ὁ φίλος του.

— Παραξενεύεσαι, πῶ εἶπεν ἀλγεῖνως μειδιῶν, καλέ μου Φίλιππε. Θά μου τὴ συγχωρήσῃς αὐτὴ τὴν τελευταία μου ὀδονόρα. Ἠθελῆσα νὰ γείνω ἀκόμη μίαν φορὰ στρατιώτης καί θά μὲ βοηθήσῃς σὺ· θά στείλῃς νὰ μὲ φέρῃς μίαν ἄμαζαν· καί ἐκεῖ στὴν ἀναφορὰ πού θά ἦναι ὄλοι μαζωμένοι θά πάω νὰ σφίξω τὸ χεῖρι τῶν συναδελφῶν· καί ἔπειτα, θά μῶπο τελευταία φορὰ στὸ στρατῶνα, νὰ ἀποχαιρε-

¹ Ἰδὲ σελίδα 323.

τήσω τὸ λόγῳ μου· γιατί, νὰ ζήρης, μὲ ἀγαποῦσαν πολὺ στὸ λόγῳ μου, Φίλιππε.

Ὡμίλει οὕτω, συγκεκριμένως, πνιγόμενος ὑπὸ τῶν λυγμῶν. Κρίσιμος δὲ ἦτο ἡ θέσις τοῦ Βράγκκα. Ἦθελε πάσῃ δυνάμει νὰ ἀποτρέψῃ ἀπ' αὐτοῦ τὸ γελῶν, ἀλλὰ δὲν ἐτόλμα νὰ ἐξηγηθῇ πρὸς αὐτόν· ἤννοει, ὅτι εἰς τὴν ἤθελε παρουσιασθῆ κατὰστασιν ὁ ἀτυχῆς φίλος του μετὰ τὰ συμβάντα, τὰ ὅποια τὸν ἐπληξάν, πολλοὶ ὀφθαλμοὶ θὰ ὑψωνοῦν ἐπὶ τῆς θέας του ἐκ συγκινήσεως, ἀλλὰ πλειότερα χεῖλη θὰ διασταλοῦν εἰς μειδιῶμα ἐμπαιγμοῦ.

— Σὲ ἀγαποῦσαν καὶ θὰ σὲ ἀγαποῦν πάντοτε. Πῶς ἦτο δυνατόν νὰ μὴ ἀγαποῦν σέ; Ἀλλὰ ἀργότερα, Κίμων, ἀργότερα τοὺς βλέπεις. Νὰ δυνάμωσῃς ὀλίγον. Τώρα εἰς τὴν πρώτη σου ἀνάρρωσι θὰ σὲ σκοτώσουν αὐταὶ αἱ συγκινήσεις. Γιὰ χάρι μου ἀνάβαλέ το ὀλίγαις ἡμέραις αὐτό σου τὸ σχέδιον.

Ἀλλὰ μεθ' ὅλα ὅσα ἐπροσφάριζετο, μὴ δυνάμενος νὰ τῷ ἐξηγήσῃ τὴν ἀληθῆ αἰτίαν, διὰ τὴν ὅποιαν τὸν ἀπέτρεπε, δὲν ἠδυνήθη νὰ τὸν μεταπέισῃ. Ὡς παιδίον εἶχε προσηλωθῆ μετὰ πείσμονος πόθου εἰς τὴν ιδέαν του ταύτην.

Καὶ συρόμενος, καταβάλλων ὑπερπληθύνοντες προσπαθείας νὰ σταθῇ εὐθυτενῆς, εἰσῆλθε τὸ πρῶτον ἤδη μετὰ τὴν μακρὰν νόσον του εἰς τὴν αἰθουσαν τῆς οἰκίας.

Μέγας καθρέπτης ἦτο τοποθετημένος ἀκριβῶς ἔντικρον τῆς εἰσόδου, εἰς τὸν ὅποιον ἀκουσίως κατωπρίσθη ὀλόκληρος.

Ἐστῆ ἕνεός ἐπὶ τῆς θέας τῆς εἰκόνας του. Ἐνόμισεν, ὅτι ὀραπέτης τοῦ τάφου, πτώμα ἐν ἀποσυνθέσει λημονηθὲν ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης εἶχεν ὑπεργερθῆ φέρον τὴν μεγάλην στολὴν καὶ τὰ διάσημα. Ἡ μορφή του ἦτο πελιονῆ μὲ ἐρυθροκυάνους πλάκας, ἐγκυκτεσπαρμέναις· αἱ σάρκες τῶν παρεῶν ἐκρέμαντο μὲ τὸν φεῖντα ἄδρον, τὸν λευκὸν πώγωνα ὡς θύσανοι, καὶ ἐκολλοῦντο μετὰ τῶν χεῖλων κατὰ τὴν ἐπίπνον ἀναπνοῆν, ὡς ἰστίαι. Οἱ ὀφθαλμοὶ ἐσθεσμένοι, καθροὶ· τὸ στόμα διεστραμμένον, διευθυνόμενον πρὸς τὸ ἀριστερὸν οὖς, ὁ ἀριστερὸς ὀφθαλμὸς καμμῶν ἐκ τῆς νευρικής συσπάσεως. Ταῦτα ἀπετέλουν ἐν ὄλῳ τραγικὸν μορφοσμὸν γελωτοποιοῦ, τοῦ ὁποίου ἡ ἐντύπωσις καθίστατο ἀλγεινότερα, ἕνεκα τοῦ σιαιζόντος τὸ πρόσωπόν του λωφωτοῦ πιλικίου. Καὶ ἡ κεφαλὴ αὐτῆ ἐκλινεν ἐπὶ τοῦ στήθους πρὸς ἀριστερά, ὡς ἂν εἶχεν κατεαγῆ οἱ σπόνδυλοι τοῦ αἰχένης, τὸ σῶμα του ἔτρεμεν, ὡς οἰνόφυλλος, μὲ τὴν δεξιὰν χεῖρα αἰωρουμένην, ἄδρανῆ, μὲ τὸν καρπὸν, καὶ τὴν παλάμην αὐτῆς διεστραμμένα πρὸς τὰ ἔσω, μὲ τοὺς ἀκτύλους σπασμωδικῶς κυρτωμένους.

Ὅ,τι δὲν κατώρθωσαν τοῦ Φιλίππου αἱ προτροπαὶ, τὸ κατώρθωσε τότε τῆς ἀθλιότητός του ἡ θέα. Ἐπεσεν ἐπὶ καθίσματος συνεχόμενος ὑπὸ λυγμῶν καὶ ἐναγκλιζόμενος μετὰ κόπου τὰς κεφαλὰς τῶν τέκνων του.

— Γιὰ τελευταῖα φορὰ, εἶπε, γλυκὰ μου παιδιὰ, βλέπετε τὸν πατέρα σας στρατιώτη, μὲ αὐτῆ τῆ στολῆ τὴν τιμημένην. Νὰ πῶ τὴν ἀλήθειαν καὶ ἄλλη μιὰ φορὰ ἀκόμα θὰ τὸν ἴδῃτε γλήγορα, ἂν

θυμηθεῖν νὰ μοῦ τῆ φορέσουν. Κεὶ τώρα πάμε μέσα νὰ μὲ βοηθήσετε νὰ τὰ πετάξω ἀπὸ πάνω μου· ἄλλαξα γνώμη καὶ δὲν θὰ πάω πευθενά, παιδιὰ μου.

Μετὰ τινὰς ἡμέρας τῆ ἀρωγῆ τοῦ Φιλίππου Βράγκκα ἡ μικρὰ Θάλεια ἐτοποθετήθη ἐσωτερικῆ εἰς τὸ Ἀρσάκειον· ὁ Φαίδων εἰς τὸ ἐκπαιδευτήριον τοῦ ***. Εἶναι πολὺ φίλος του ὁ διευθυντής, τοῦ εἶχεν εἰπῆ ὁ Φίλιππος, καὶ διὰ τοῦτο ἐδέχθη τὸν Φαίδωνα ἀντὶ τοῦ τρίτου τῶν συνήθων τροφείων. Καὶ τὸ εὐτύχημα εἶναι, προσέθεσεν, ὅτι θὰ μείνουν ἔτσι χωρὶς ν' αὐξήσουν ὅσο νὰ τελειώσῃ μὲ τὸ καλὸ τὸ παιδί καὶ τὴν τελευταῖα γυμνασιακὴ τάξι.

Τὸ ἀληθές ἦτο ὅτι τὰ ὑπόλοιπα κατέβαλλε κρυφίως ὁ Φίλιππος, ἐπιστήσας τὴν προσοχὴν τοῦ διευθυντοῦ, ὅπως ποτὲ μὴ μάθῃ τοῦτο ὁ πατήρ τοῦ Φαίδωνος.

Κεὶ ἐρ' ὅσον μὲν εἶχε παρ' ἐαυτῷ ὁ Κίμων τὸν Φίλιππον καὶ τὴν καθ' ὅλα ἄξιαν αὐτοῦ γυναῖκα του, εἶχεν ἔρεισμα ἐν τῇ καταπτώσει, παρακμυθίαν ἐν τῇ ὀδύνῃ. Τὸ βάλσαμον φιλίας οὕτω δωδοκιμασμένης ἐπράυνε τὰς πληγὰς του.

Ἡ τύχη ὅμως ἠθέλησε νὰ τῷ ἀφαιρέσῃ καὶ ταύτην τὴν παρακμυθίαν. Ὁ Φίλιππος Βράγκκα μετετέθη εἰς τὴν φρουρὰν τῆς Κερκύρας.

Καὶ ὅταν ἀναχωρῶν τὸν ἐσφιγξεν ἐπὶ τῆς καρδίας του ὁ Φίλιππος, ὅταν ἡ Ἀσπασία καὶ τὰ τέκνα τῶν θαυροβρεκτοῦ τὸν ἐνηγκαλίσθησαν, τότε ἡ ἀποθάρρυνσις ἐκυριάρχησε τελείως τῆς ψυχῆς του. Τὴν καρδίαν του περιέσφιγξεν ἀθυμία καὶ ἀτομία λειπόψυχος. Εἶδε περὶ ἐαυτὸν κύκλον μέλανα κενῶ, κύκλον ἐρημίας ἀπεριόριστον, ὡς ὁ ἠρίζων τῆς ἐρήμου, τὸν ὅποιον αὐτὸς καὶ τὰ τέκνα του ἦσαν τὸ κέντρον.

Ἐρεθεῖτο τὴν κοινωνίαν, τοὺς ἀνθρώπους, τὸ πᾶν· κατέπεσεν εἰς δειλίαν ταπεινῆν.

Ὀυδέναν πλὴν τῶν τέκνων του ἤθελε νὰ βλέπῃ πλέον καὶ ἐκρυψε τὴν ὀδύνην του εἰς ἐλεεινὸν οἰκίσκον ἐν στενῇ ἀδιεξόδῳ τῆς παλκίας πόλεως, ὑπὸ τῆς Ἀκροπόλεως τοὺς πρόποδας.

ΙΗ'.

Ὅταν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη εἶχε διέλθῃ ὁσιν γαλήνης καὶ χαρῆς, ἐν τῇ ἀνωφελῇ εὐτυχίᾳ τοῦ οἰκογενειακοῦ βίου, ἠρέσκετο νὰ ἐκδράμῃ πολυλάκις εἰς τὰ περίχωρα, εἰς τὸ Γουδῆ Ἰδίως· νὰ διέρχεται ἐκεῖ τὴν ἡμέραν μετὰ τῆς γυναικός του, τῶν τέκνων, τοῦ ἀγαπητοῦ τοῦ θετοῦ υἱοῦ.

Τῷ ἤρεσκε πολὺ ἡ ἡρεμία καὶ ἡ γαλήνη τῆς θέσεως ἐκείνης· καὶ αἱ ἡμέραι αὐταὶ ἦσαν ἡμέραι εὐτυχείας· καὶ διέρρεον ἡρέμα ἐν γλυκεῖς βέμβῃ, ὡς διέρρεε τῆς ἐκεῖ κρήνης τῆς θολωτῆς τὸ διακυγές ὕδωρ.

ὑπὸ τὴν σκιὰν πυκνοφύλλου λεύκης, παρὰ τὸ μικρὸν ἀγροτικὸν ξενοδοχεῖον, τοῦ ὁποίου τὴν γλαμαλήν στέγην ὑπερκαλύπτουν αἱ μαυραὶ καὶ τὸν μικρὸν κήπον πλακισσοῦσι φράκται πυκνοὶ βεδῶν, παρετίθετο τὸ λιτὸν πρόγευμα τῆς εὐτυχισμένης οἰκογενείας· τὰ μικρὰ κατόπιν συνέπλεκον τὰς ἐξ ἀνθέων τοῦ ἀγροῦ ἀνθοδέσμας τῶν, ἔτρεχον κατόπιν

τῶν χρυσαλλίδων, ἐλικνίζοντο εἰς τὰς ἀπὸ τῶν ὕψικωμων λευκῶν ἠορτημέναις αἰώρας καὶ αὐτὸς ἦτο εὐτυχῆς, ὡ τελείως εὐτυχῆς, διηγούμενος μετὰ παιδικῆς φλυαρίας τὸ παρελθόν του, τὰς μετὰ ληστῶν συμπλεκτάς του, τὰ ἐπιπεδία τοῦ ἐμφυλίου πολέμου τῆς Ναυπλιακῆς ἐπαναστάσεως, τὰς περιπετείαις τῆς σκληρῆς καὶ ἐπιμύχθου σταδιοδρομίας του· καὶ ἀπὸ τῶν ἀναμνήσεων μετέπιπτεν εἰς τὰ ὄνειρα τοῦ μέλλοντος τοῦ Νίκου του, τοῦ Φαίδωνος, τῆς Θάλειας, ὄνειρα χρυσα τὰ ὅποια ἐξύφαιναν ἢ φαντασία του, φωτιζομένη καὶ θερμαινομένη ὑπὸ τῆς στοργῆς. Τὶ λαμπρὸν ποῦ θὰ ἦναι τὸ μέλλον τοῦ θετοῦ υἱοῦ του, τὸσον νέου ἀξιωματικοῦ, μορφομένου, τελείου, διότι ἦτο τέλειος ὁ σκορπίος ἐκεῖνος πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς ψυχῆς ἡ ὅποια τὸν ἐλάτρευε. Καὶ ὁ Φαίδων θὰ γείνη νομομαθῆς, δικαστῆς διακεκριμένος, ὡς ὁ πάππος του, καὶ ἡ Θάλεια καλὴ οἰκοδόσποινα, ἀροσιωμένη μητέρα. Καὶ αὐτὸς καὶ ἡ γυναικὴ του θὰ γηράσων εὐτυχισμένοι· καὶ τὴν ὄσιν τῆς ζωῆς τους θὰ τὴν φωτιζῇ καὶ θὰ τὴν θερμαίνῃ ἡ εὐτυχία τῶν τριῶν τούτων ἀγαπημένων ὑπάρξεων.

Ὅλα αὐτὰ τὰ ὄνειρα τὰ διέλυσεν ἡ συμφορὰ, τὰ ἐξηνέμωσεν ἡ προδοσίαις.

Καὶ ἀπέμεινεν αὐτὸς τὸ ἐμφυγον ἐρείπιον, ἡ ἀπορακωθεῖσα καρδίαι, τὸ κερωνωθὲν σῶμα, ἡ ἡμισθεσθεῖσα διάνοια καὶ μετ' αὐτοῦ ὁσοῦ πικρότερον ὄραμα.

Κυριακὴν τινὰ τοῦ Μαΐου, ἀνεπόλησε μίαν τῶν εὐτυχῶν ἐκείνων ἐκδρομῶν. Κατὰ σύμπτωσιν παραδόξως ἦτο ἐπέτειος τῆς τελευταίας εἰς τὴν ἐξοχὴν μεταβάσεώς του.

Ἐπὶ τῇ ἀναμνήσει ταύτῃ, τὸν κατέλαβε πόθος ἀκατάσχετος νὰ παραλάβῃ τὰ τέκνα του, νὰ μεταβῇ ἐκεῖ νὰ ἐθυμηθῇ, νὰ ἀναπολήσῃ· ἐδίψα νὰ βροφήσῃ πικρὰς συγκινήσεις νέου ἄλγους, νὰ κυνηγήσῃ διὰ τῆς πεπυρακτωμένης σφραγίδος τῆς ἀντιθέσεως σθεσθεῖσας εὐτυχίας πρὸς ἀπελπι παρὸν, τὰς αἰμασσοῦσας τῆς καρδίας του πληγὰς.

Εἶναι παραδόξος ἡ ἔρεσις αὕτη τῶν ταλαιπωρημένων καρδιῶν, τῶν ἄνευ χαρῆς, τῶν ἄνευ ὄνειρων, ἡτις ὠθεῖ αὐτὰς εἰς τὴν ἐπιδιώξιν τῆς ἀλγεινῆς ἠδονῆς τῶν ἀναμνήσεων νεκρωθεῖσας εὐτυχίας, ὡ σθεστος πόθος νὰ ὀξύνουν τὸ ἄλγος τῶν, νὰ ἀκονίζον τὴν ὀδύνην των. Διατί πλανῶνται μετὰ τὸς ἐπιμνησῆς εἰς τοῦ παρελθόντος τὴν σιωπηλήν, τὴν ἀύχμηρὰν ἔρημον; Διατί ἀνασπῶσι τὰς πλάκας, διατί ἀνασκάπτουν τὸ γῶμα τοῦ κοιμητηρίου, ὅπου ὑπνώττων αἱ ἀναμνήσεις ἀποπτώσεως χαρῆς; Ἀγνοῶ, ἀλλ' οὕτω συμβαίνει. Ἡ ὀδύνη ἀντλεῖ παρακμυθίαν παρενθέτουσα πρὸ τοῦ παρόντος τοῦ ἀπέλπιτος τὸ πέπλον τῶν θαυρῶν τὰ ὅποια βέουν ἐπὶ τῇ ἀναπολήσει εὐτυχῶς παρελθόντος. Καὶ παρενόησε τὴν καρδίαν τὴν ἀνθρωπίνην ὁ Δάντης, ὅταν λέγῃ διὰ τοῦ στόματος τῆς Φραγκίσκας του ὅτι δὲν ὑπάρχει πικρότερα ὀδύνη, ἢ εὐτυχῆς ἀναμνησις ἐν ἡμέραις θλίψεων! Ἄν ἦτο τοῦτο ἀληθές

διατί τῆς ὑπηγόρευσε τὴν μελωδίαν ἐκείνην τὴν ἄρητον εἰς τὴν ἀφήγησιν τῆς ἠδυστάτης φρίκης τοῦ πρῶτου τῆς φιλήματος: Ὅχι· ἀντλεῖ παρακμυθίαν ὁ τυφλὸς ὁ πλέων ἐν τῷ μελανῷ πελάγει τοῦ σκοτούς, ὅταν ἀναμνησθεῖται τῶν χρυσῶν κυμάτων τοῦ φωτός· καὶ ἐν τῇ ψυχρῇ σποδῷ τοῦ παρόντος εἶναι ἐπίσης παρήγορος ἡ ἀνεύρεσις σπινθηρῶν παρακμυθίας εὐτυχίας. Διὰ τοῦ νηπεινοῦς φαρμάκου τῶν εὐφροσύνων ἀναμνήσεων ζητεῖ νὰ ἀποσείσῃ ἡ ὀδυνωμένη ψυχὴ τὰς σιδηρῆς πέδας τοῦ οἰκτροῦ παρόντος, μὲ τὰς νύκτας τὰς ἄνευ ἐλπίδων, μὲ τὰς ἡμέρας τὰς ἐσπερημέναις φωτός.

ὑπὸ τούτων ἐλαυνόμενος αἰσθημάτων ὁ Κίμων λίαν πρῶτ' ἔσυρε τὰ κεκμηκότα βήματά του πρὸς τὴν γαλήνην ἐκείνην ἐξοχὴν, βραδέως, ἐπιμύχθως, μὲ ἀλλεπαλλήλους σταθμούς ἀναπαύλας ὀδύγων τὰ μικρὰ του, τρελλὰ ἐκ χαρῆς διὰ τὴν ἀνέλιπτον εὐτυχίαν. Ἀπαιτοῦνται τὸσον ὀλίγα πράγματα διὰ νὰ γείνουν εὐτυχισμένα τὰ μικρὰ!

Τὸ Γουδῆ δὲν ἦτο τότε ἡ ἀύχμηρὰ ἔρημος τῆς σήμερον. Δὲν εἶχεν ἀφαιρεθῆ ἀπ' αὐτοῦ ἡ ζωὴ του, τὸ ὕδωρ ὀηλαθῆ τὸ ἄρθρον, τὸ ὅποιον διήρχετο ἐκείθεν ἐκκινεῖν ἀπὸ τῶν στέρνων τοῦ Ὑμηττοῦ, καὶ τὸ ὅποιον ἔτρεψεν σήμερον εἰς ὑπηρεσίαν τοῦ ἀνακτορικοῦ κήπου. Ἦδη ἐστέρευσε ἡ κρήνη· τὰς ὑψικώμους, τὰς ὑπερηφάνους λεύκας νεκρωθεῖσας κατέρριψεν ὁ πέλεκυς, ὁ κήπος ἀπεχερσώθη καὶ δὲν ἀνθεῖ πλέον ἡ βροθῆ, καὶ ξηροὶ μέλανες κορμοὶ, μήπω ἀποσπασθέντες μαρτυροῦν, ὅτι πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ζεῖδωρον τὸ ὕδωρ τὸ κρυστάλλινον ἐσκόρπιζεν ἐκεῖ τὸ σφρίγγος ἀψιλοῦς βλασθήσεως.

Τοιοῦτον ἦτο εἰσέτι τὸ τοπίον τὴν ἐκρινὴν ἐκείνην ἡμέραν.

Παρὰ τὴν χθαμαλήν, τὴν θολωτὴν κρήνην, τὴν ὅποιαν πλακισσοῦν τὰ βρύα, καὶ ἀφ' ἧς χρυσοπράσινα αἰωροῦνται τριχοειδῆ φιλύδρα φυτὰ, ὑψικώμοι, σφριγηλαὶ ἐγείρονται ἐτι αἱ λευκαὶ καὶ ὑπὸ τὸ φίλημα τῆς αὔρας τοῦ ζεφύρου τῆς νεκρωτικῆς, τῆς ἐκλυούσης εἰς βέμβῃν ἠδυσίαν, ὑποσφίσει τὸ φύλλωμα τὸ πυκνὸν καὶ πάλλονται τὰ βαθυπράσινα, τὰ ἀργυροπέταλα φύλλα. Ὀλίγον παρέκει πυκνὸν ἀλύσιον πευκῶν ἀποκρύπτει τὸν ἐρημικὸν ναῖσκον τοῦ ἁγίου Θωμᾶ, ἐνῶ ὁ ζεφύρος διεισδύων ἐμφυσᾷ τὸ μινύρισμα τὸ θρηνηδῆς προσόμοιον πρὸς ἀπαλόν, μελαγχολικὸν μέλος πλαγιαύλου. Ἀποτέρω ἐξελλίσσονται κυματοειδῶς οἱ γήλοφοι, ποῦ μὲν πράσινοι, ποῦ δὲ ἰόχρους καὶ λευκάζοντες ἐκ τῶν διηνηθισμένων θύμων καὶ ἀσφοδῶν μέχρι τῶν κρασπέδων τοῦ Ὑμηττοῦ, ὅστις πλακισσοῖ τὸ τοπίον τὸ πλῆρες ἠδυσίτης καὶ γαλήνης πολυχρώματος, ἄβρῶς, μὲ τὴν ὀδύνην λαμπυρίζουσαν, ὑπὸ τὰς πρωϊνάς ἠλιακὰς ἀκτίνας, ὡς πλάκας ἀργυραὶ, μὲ τοὺς χρυσαίζοντες τοὺς ἰσχυροὺς βράχους του, τοὺς ὅποιους στέφει ἐνιχυρὸ ἀρκιὸς ὁ κυκνῶς καπνὸς τῶν πνιμισσασίων.

Ἐπερὶδων τὰ νῶτα ὁ παραλυτικὸς ἐπὶ κορμῷ

1 . . . . . Nessun maggior dolore,
Que ricordasi del tempo felice
Nella miseria. . . . .

Quando leggemmo il disiato riso
Esser baciato da cotanto amante,
Questi que mai da me non fia diviso
La bocca mi bacio tutto tremante.

ἐλαίως προσβλέπει ἐν ἀραιρέσει, ἐν ἀρίστω τοῦ πόνου του καρῶσαι τὴν ἐκρινὴν ἀφύπνισιν τῆς φύσεως. Παρakoλυθεῖ χωρὶς νὰ τὰ βλέπῃ τὰ διαφανῆ, τὰ λευκὰ νεφροῖα τὰ ὑποὶ προσφάουον τοῦ Ἰμηττοῦ τὴν κορυφὴν, καὶ ἀναστρεφόμενος τὰς ἀναμνήσεις του ἔχει ἀποῦσαν τὴν ψυχὴν, νεκρωμένης τὰς αἰσθήσεις, ἀδρανῆ τὴν διάνοιαν εἰς ἀντίληψιν τοῦ φαιδρῶ πανοράματος. Μάτην ἐξελλίσσουν τὸν πράσινον αὐτῶν τάπητα τὰ λήια, ἐλαφρῶς κυματίζοντα ὑπὸ τῆς αὔρας τοῦ φιλήμα καὶ στεφάνου ὑπὸ παλμώδους λάμψεως φωτός· μάτην λευκόχρυσον κύματα περιπταζόμενων χρυσασλλιδῶν, τὰς ὁποῖας προσφάει ἡ αὔρα, σκαρπίζουσαν ἄνωθεν αὐτῶν τὸ σφρίγγος τῆς ἐφημέρου ζωῆς των, τὴν τρυφερότητα τῶν πλανήτων ἐρώτων των. Καὶ ὁ ἀρίστος βρόμβος τῶν μελισσῶν ἀπομυζώντων τῶν ἀλαδάνων, τῶν θύμων καὶ τῶν ἀσφοδέλων τὸ ἄρωμα τὸ ἄβρον δὲν πλήττει τὰ ὄπτα του. Καὶ δὲν βλέπει τὸν κορυθαλόν, ὅστις ἀνιπτόμενος καθέτως, ὡς πύραυλος, ἀφανῆς ἀπὸ τοῦ ὕψους τοῦ αἰθέρος τονίζει ὕμνον εἰς τὸν ἐρωτα καὶ τὴν ζωὴν· οὐδὲ τερετίζουσι αὐτὸν φαιδρῶ ἀπὸ τοῦ βάλους τῶν πυκνῶν θάμνων ὁ σπίνος καὶ ἡ ὑπολαίς.

Ἦλθεν ἐν τούτοις ἡ ὥρα τοῦ προγεύματος.

Προσπειρήθη χάριν τῶν τέκνων του, ὅτι ἔτρωγε, ἐνῶ μόλις ἤγγισε τὴν τροφὴν σιωπηλός, ἐν ὀνηνεκῇ ἐμβῆ. Ἐνῶ ἐπαίζον ἀκμάτα τὰ μικρὰ, αὐτὸς εἰσέπνεε τὴν μελαγχολικὴν γαλήνην τοῦ περιβάλλοντος, καὶ τὸ ὄκαρο ὑποτρέμον ἐκυλισθῆ ἐπὶ τοῦ ψαροῦ τοῦ ἀβροῦ, μυστακός του.

«Τὶ εὐτυχημένος ἔλεγε στέφαν, ὑποὶ ἐνόμιζα, πῶς ἦμου. Τὶ ὦρατο ποῦ ἦτον αὐτὸ τὸ ὄνειρο νὰ τρέξῃ ἡ ζωὴ ἡσυχῆ, γλυκεῖα, ζωὴ ἀριερωμένη ὅλη στὴν ἀγάπην καὶ στὴν εὐτυχίαν τῶν ἰδικῶν μου. Τὶ πολὺ ὄα πράγμα ποῦ ἐζήτησα κ' ἐγὼ! Εἶχα νομίζει πῶς ἐβροῦκα λίγο ἴσκιον, λίγη ὀρεσιὰ στὸ τέλος· καὶ εἶχα καμὶ πολὺ ὄρομον, πολὺ, μέσα στὴ μεγάλη ἔρημο τῆς ζωῆς τοῦ μοναχοῦ ἀνθρώπου. Καὶ ἀγαπήσα τόση καὶ ἔκαμα τόση καλῶ, ποῦ ἐπίστεψα πῶς μου χρωστούσε στὸ τέλος ὁ Θεὸς αὐτὸ τὸ ξεκούρασμα. Εἶδες ἐκεῖ! Ἐκάμα τὸ λογαριασμὸ χωρὶς νὰ θυμηθῶ πῶς ὁ καθένας ἔχει τὴ μοῖρα του γραμμένη, καὶ ὅτι ἔγραψε ἡ μοῖρα θὰ γείνη, πάντα θὰ γείνη· κανεὶς δὲν τὴν ἐξέφυγε ποτέ. Κ' ἐγὼ ποῦ τὰ εἶδα τὰ χαδία τῆς ἀπὸ τὰ μικρὰ μου τὰ χρόνια, νὰ τὸ ξεγασω, νὰ ἀνοίξω τὴν ἀγκαλιά μου στὴν ἐλπίδα, νὰ ἀπλώσω τὰ χεῖρά μου στὴ χάρι!»

Ἐνῶ δὲ ὁ κυματώδης σάλας τῶν σκέψεων τούτων ἐπληττεν ἀπαύστως τὰ κεκηκῶτα, τὰ σεσαθρωμένα τοῦ ἐγκεφάλου του τοιχώματα, ὁ Φαίδων καὶ ἡ Θεαλειὰ ἐσκιρτων, ἐπήδων, ἐγέλων τὸν ἡγήρον, τὸν φαιδρὸν γέλωτα τοῦ ἔαρος τῆς ζωῆς, ἢ κουνιγούντα χρυσασλλιδῶς ἢ λιανιζόμενα εἰς τὰς αἰώρας μετ' ἀνερέλου παιδικῆς χαρᾶς.

Καὶ ἡ Θεαλειὰ στρέφουσα πρὸς τὸν πατέρα τῆς καὶ θωπεύουσα διὰ τῶν μικρῶν χειρῶν τῆς τὰς μακρυμάνας παραιῆς του.

— Μὰ γὰρ ἰδέε, πατέρα, τί γλυκεῖα, τί ὄμορφη ποῦ εἶνε ἡ ἀνοιξὶ μετὰ τὰ λουλούδια, μετὰ τῆς πεταλούδες, μετὰ τὰ πουλάκια!

— Ναι, παιδι μου, ὄμορφη εἶνε ἡ ἀνοιξὶ, χρυσὸς ὁ ἥλιος, γλυκὸ τὸ φῶς, μὰ ὅχι καὶ ὅταν ἔχη κανεὶς τὸ χειμῶνα καὶ τὸ σκοτάδι στὴν καρδιά.

Καὶ τὰ μικρὰ ἐσίγησαν ἀίσθανθῆντα μυχιζήματα τὴν βαθεῖαν ἐκείνην πατρικὴν ὀδύνην, χωρὶς νὰ τὴν ἐννοεῖν.

Ἄλλὰ μετ' ὀλίγον ἀνιλεῖς ἡ μοῖρα ἔθεσεν εἰς τὸ στόμα τῆς ταλαίπωρου κόρης ἐν ἀγνοίᾳ τῆς λύγους, οἵτινες ἐκορύφωσαν εἰς λύσσαν τὴν ἀπόγινωσκον τῆς αἰμασσούσης ἐκείνης ψυχῆς.

— Θυμάσαι, Φαίδων, πέρουσι ποῦ ἐκουνήσουσα νὰ πιάσω ἐκείναις τῆς ἄσπραις πάππαις καὶ γλιστρήσα; θυμάσαι πῶς ἐκλαίγῃ πεσμένη στὰ βράτα τὰ ἀγκυλωτὰ καὶ ἔτρεξε ἡ μακαρίτισσα ἡ μητερούλα μας μετὰ τὸ Νίκο μας καὶ μετὰ σήκωσαν: Ἄλήθεια, πατέρα μου, γιατί δὲν ἐργεταί πλεῖα νὰ μὰς βλέπῃ καμμιά φορὰ ὁ Νίκος μας, γιατί δὲν τὸν πῆρες σήμερα μαζί μας, τὸν καλὸ μας τὸ Νίκο;

Αἱ φράσεις αὗται ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ ἀθῶου τέκνου του, ἐνοῦσαι ἐν μηνιμοσύνῃ σποργῆς τὰς δύο βδελυρᾶς ἐκείνας ὑπάρξεις, ὑπῆρξαν διὰ τὸν δυστυχῆ ταῦτον ὅτι ἡ ὀθόνη ἢ ἐρυθρὰ, τὴν ὑποῖαν ἐπισείουσαν πρὸ τοῦ ἀσθμαίνοντος ταύρου· λαμπτήρ ἐρυθροῦ συγκεντρωτικῶ φωτός, τὸ ὅποιον ἀιρνηθῶς, ἀσυνειδήτως ἐρριψεν ἄπλετον ἢ μικρὰ ὄρανη ἐπὶ τῆς ἀσφρήτου θέας ἐκείνης εἰκόνας, ἣτις ἐπὶ τοῦ σκοτεινοῦ εἰκόνας τῆς μαύρης του μοῖρας ἀπεικόνιζε τὸν πατρικόνον ἐκείνον καὶ τὴν γυναῖκα τὴν ἄνογον ἐν ἀπαισίῳ βδελυροῦ ἐρωτος ἐναγκαλισμῶ. Καὶ ἡ εἰκὼν αὕτη τῆς κολάσεως ἀπετυπούτο ἐπὶ τῆς ταλαίπωρημένης καρδίας του, ὡς ἐπὶ πλακὸς φωτογραφικῆς, μετὰ τοῦ ἀνηκέστου ἄλγους μετὰ τῆς ἀφράστου ὀδύνης τῆς πρώτης στιγμῆς, καθ' ἣν ἡ ἀνηλεῆς χεὶρ τῆς εἰμαρμένης εἶχεν ὑπεγειρεῖ τὸν καλυπτόντα αὐτὴν πέπλον.

Χεῖμαρροι αἰμάτος ἀνῆλθον ἐπὶ τῆς μορφῆς του· οἱ ὀφθαλμοὶ ἐξήστραψαν, καὶ τρόμος λύσεως διέθεε τὸ σῶμα τὸ παραλύτον· καὶ προσβλέπων βλοσυρῶς, ἀγρίως τὴν ταλαίπωρον κόρην τὴν ἤρπασε βαναύσως ἀπὸ τοῦ καρπού τῆς χειρός· καὶ συνθλίβων καὶ σείων αὐτὴν μετὰ νευροικῆς δυνάμεως ἐμυκάτο, ἐνῶ σιέλοι διέφευγον ἐκ τῆς γωνίας τοῦ διστραμμένου στόματος του.

Θὰ σιωπήσης, θὰ βουβαθῆς, καταραμένο;

Τότε ἡ μορφή τῆς μικρᾶς Θεαλειᾶς μετὰ τοὺς ὀφθαλμούς ὑπὲρ μέτρον ἀνοιχτούς, ἀπλανεῖς, ἐξέφρασε πρὸς στιγμὴν ἀπορίαν, κατὰπληξιν, τρόμον, καὶ μετὰ σύσπασιν τῶν μυῶν τοῦ προσώπου προδίδουσαν ἀνέκφραστον ἄλγος, ἐξερράγη αὕτη εἰς λυγμούς, σπαρακτικὸς λυγμὸς, διὰ μέσου τῶν ὑποῖων ὠλόλυξεν.

— Ἄχ! Μὰ τί σοῦ ἔκαμα, πατέρα μου;

Ἀμέσως ἡ ὀργὴ τοῦ δυστυχῶς κατέπεσεν· ἐσθίσθη ὑπὸ τὴν βροχὴν ἐκείνην τῶν ὀκαρῶν τοῦ τέκνου του· φρίκη καὶ ἀηδία καθ' ἑαυτοῦ συνέσχε τὴν ψυχὴν του.

Καὶ περιβάλλον διὰ τῆς μήπω νεκρωθείσης χειρός τὰ τέκνα του, συνθλίβων αὐτὰ ἐπὶ τοῦ στήθους τοῖς ἔλεγον ὀλοσυρῶμενος

— Ἄχ, παιδιὰ μου· εἶμαι πολὺ κακὸς πατέρας,

ἀχρηστος πατέρας, τὸ βλέπετε. Εἶδες ἐκεῖ; φτωχὰ πουλιά, πάντα κλεισμένα στὸ κλουβί, δὲν σὰς ἄρῃσα ὁ ἄθλιος νὰ δοκιμάσετε μιὰς στιγμῆς χάρι. Κακὸμοῖρα δυστυχισμένα παιδιὰ μου, πρέπει νὰ λείψω, δὲν εἶμαι πλεῖα γὰρ τίποτα καλὸς.

Καὶ ἐκεῖνα δὲν ἔπαυον νὰ τὸν θωπεύουν, νὰ τὸν φιλοῦν, νὰ τὸν σφιγγουν ἐπὶ τῆς καρδίας των· νὰ τοῦ λέγουν, ὅτι τὸν ἀγαποῦν πολὺ πολὺ, πάντα θὰ τὸν ἀγαποῦν, ἐχόμενα αὐτοῦ μετὰ περιπαθείας, ὡς τρυφεροὶ πράσινοι κισσοὶ ἀπὸ νεκρωθέντος κορμού, τὸν ὅποιον ἐξήρανε ὁ κεραυνός.

Ἐστράπη πρὸς τὴν πόλιν τὸ θλιβερόν συμπλεγμα. Κατὰ τὴν ἐπώδυνον ἐκείνην πορείαν ἐνῶ ἐστῆσαν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Κηφισίας, ὡπὸς ἀνέλωσι φορητοῦ ἀμαξίου, μικροῦ δὲν νὰ τοὺς ποδοπατήσῃ ἀμαξία τρέχουσα ἀπὸ βυτῆρος, ἢ ὅποιον τοὺς περιέβαλε διὰ πυκνοῦ νέφους κονιορτοῦ.

Κεφαλή γυναίκος προέβαλεν ἀπὸ τῆς θυρίδος καὶ κραυγὴν ἄλγους σπαρακτικῶ ἐπνιξε τῶν τροχῶν καὶ τῶν ὀπλῶν τῶν ἵππων ὁ κρότος.

Ἡ ἀθλία ἐκείνη, ἐγκαταλειφθεῖσα ὑπὸ τοῦ συννόμου τῆς, ἐκπεσοῦσα, ἢ γυνὴ αὐτὴ ἢ τρώγουσα τὸν ἄρτον τῆς ἀτιμώσεως, ἢ γυνὴ μετὰ τὴν τραγικὴν ψευδοπολυτέλειαν τὴν ὅποιαν ἐξαγοράζει τὸ αἶσχος, ὑπῆρξε σύζυγος τοῦ παραλύτου ἐκείνου, ὑπῆρξε μήτηρ τῶν μικρῶν ἐκείνων ὄρανην.

ΙΘ'.

Ὁ χρόνος ἐξακολουθεῖ κυλίων ἐν τῷ ἀτέρμονι ὄκακῶ τοῦ ἀπέριου τὰ κύματά του, τὰ ἔτη· καὶ ἐπὶ τῶν κυμάτων αὐτῶν συστρέφει τὸ ναυάγιον τοῦτο τῆς ζωῆς, μέχρις οὗ τὸ βῆμα ἐπὶ τῆς ἐρήμου ἀκτῆς τοῦ μηδενισμοῦ.

Παρῆλθόν τινα ἔτη ἕκτοτε· καὶ ὁ Κίμων Ἀνδραδάης ζῆ ἀκόμη, μεθ' ὅλην τὴν φρίκην, μεθ' ὅλην τὴν ἀηδίαν μεθ' ἧς προσβλέπει τὴν ζωὴν καὶ τὰς βδελυγμίας καὶ τὰς ἀτιμίας, τὰς ἀποτελοῦσας τὴν αὐτὴν, ἢ ὅποιον τὴν περιστοιγίζει.

Ζῆ καὶ σύρεται βραχὺς ἐπὶ τῆς γῆς αὐτῆς, ἢ ὅποιον τὸν ἐλαίει, τὸν ἐλαίει ἐπιμόνος. Διότι τὸν φέρουν πρὸς αὐτὴν ὅχι μόνον αἱ θλίψεις του, ἀνώτεραι τῶν δυνάμεων τῆς συνετριμμένης καρδίας του, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀνία ἢ φρονέουσα, ἢ σηπεδῶν τοῦ ἀκίνητου ἔλους τῆς ἀεργίας καὶ τῆς ἀπραξίας, εἰς τὸ ὅποιον εἶναι βυθισμένος, ἢ αὐτοσυνειδήσεως τοῦ ἐν παντὶ ἀχρηστοῦ ἀνθρώπου.

Καὶ τὰ τέκνα του ὀλίγον τὰ βλέπει, κατὰ τὰς ἐροτάς μόνον. Ἡ τελευταία ἐκείνη σκιανὴ κατὰ τὴν ἐξοχικὴν ἐκορρομὴν τῷ ἀρῆκε συναισθημα τρώμου. Ἐνῶ τὰ λατρεύει, ἐνῶ ἡ σποργὴ των εἶναι ἢ μόνη ὄροσος εἰς τὰ ξηραμένα χεῖλη τοῦ Προμηθέως τούτου τῆς ὀδύνης, τὰ φεύγει ἐν τούτοις φροβούμενος μὴ τοῖς φέροι δυστυχίαν, καὶ μὴ θέλων νὰ σβῆνῃ τὸν γέλωτα τὸν φαιδρὸν εἰς τὰ χεῖλη των, τῆς καταπτώσεώς του ἢ θέα.

Δὲν εἶναι πλέον ὁ εὐγενῆς τῆς ὀδύνης μαρτυρ, ὁ τρεφόμενος ἐν τῇ μονῶσει διὰ τῶν ἀναμνήσεων του.

Ἐρ' ὅσον καταρρέει τὸ σῶμα, ἐρ' ὅσον ἀποσυντίθεται ἢ διάνοια, καταπίπτει καὶ ἡ ψυχὴ αὐτοῦ εἰς δειλίαν ταπεινὴν.

Ὅπως φεύγει τοὺς συναδέλφους του, ὅπως κρύπεται ἀπὸ παντός, ὅστις τὸν ἐγνώρισε πρὶν ἢ τὸν πλῆξῃ ἢ ἀτιμώσει, φροβούμενος μὴ τὸν παρακολυθῆσῃ ἢ ἡγῶ τοῦ σαρκαστικῶ γέλωτος, μεθ' οὗ ἡ κοινωνία περιβάλλει τὴν ἐσχάτην τῶν συμφορῶν, οὕτω φροβείται καὶ τὰς ἀναμνήσεις του, οὕτω τρέμει, ὅταν παραπτώσονται πρὸ τῶν κεκηκῶτων ὀφθαλμῶν τῆς ψυχῆς του.

Καὶ φεύγων αὐτάς, φεύγει τὴν μόνωσιν, ἢ ὅποιον εἶναι ἡ τροπὸς τῶν ἀναμνήσεων· τὴν φεύγει καὶ τὴν φροβείται, ὅπως φροβούνται τὸ σκότος τὰ μικρὰ.

Μὴ δυνάμενος νὰ λησιμονήσῃ, καὶ ἐστερημένος ἀρ' ἑτέρου τοῦ θάρρους νὰ ἐνθυμῆται, διώκει τὴν καρῶσιν τοῦ νοῦ, τὴν ἀδρανείαν τῆς ψυχῆς, τῆς ἀίσθανομένης καὶ ἀλγούσης, ἐν τῇ εἰσποσίᾳ.

Αὕτη εἶναι ἡ τραγικώτερος τοῦ βίου του ἐξέλιξις.

Ὅσοι τὸν ἐγνώρισαν, ἄψογον τὴν περιβολὴν, εὐθυτενῆ, μετὰ τὴν αἰαυγὴ μορφήν τὴν καταπτορίζουσαν τὴν λεπτὴν διάνοιαν, τὴν ἄβρον αὐτοῦ καρδίας, ἐν τῷ μέσῳ τοῦ συμπλέγματος τῶν οἰνοφυλίων γερόντων τοῦ ὑπογείου οἰνοπωλείου τῆς συνοικίας του, βεβαίως δὲν θὰ ἀναγνωρίσουν τὸν λοχαγὸν Ἀνδραδάην ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ παραλύτου ἐκείνου μετὰ τὰς παραιῆς τὰς ἐξοδικίας, μετὰ τὴν βίαν τὴν ἐρυθρὰν, μετὰ τοὺς ἐσθεσμένους ὀφθαλμούς.

Εἶναι ἤδη κυρός· φέροι βυπαρὸν σάκκον, τοῦ ὅποιου τὸ ποτὲ μέλαν χρῶμα εἶναι ἤδη πράσινον, ἀποστίβον ἐκ τῆς τριβῆς, μετὰ γλοιώδεις κηλίδας, μετὰ τὰς παρυφᾶς πολλοῦ χυνοῦσας, ἄνευ κομβίων. Καὶ ἐνδὸν διαφραίνεται ὁ χιτῶν ἀνοιχτός εἰς τὸ στήθος, ἐρρικνωμένος, ἀκαθάρτος. Εἰς τὴν περισκελίδα του τὴν τετριμμένην, χρωματισμοῦ ἀπροσδιορίστου, θὰ ἦτο ἀδύνατον νὰ μαντεύσῃτε τὴν κυανὴν σκελεὴν τοῦ πεζικοῦ. Μόνον τὸ στρατιωτικὸν πελίκιον ἐξαγγέλλει τί ὑπῆρξε ποτὲ τὸ ἐμψυχον ἐκείνο ἐραπίον, ἐλεεινὸν πελίκιον, μετὰ ἀδιάγνωστα τὰ ψευδοχρῶμα τοῦ βαθμοῦ του σήμακα, ἀπὸ τῶν ὅποιων ἔχει τριβῆ ἢ ἐπιχρῶσσις, μελανοπράσινα ἐκ τῆς σκωρίας τοῦ χαλκοῦ. Τὸ πᾶν ἐν αὐτῷ ἐξαγγέλλει τὸν ἀνθρώπον τὸν ἐστερημένον πάσης σποργῆς, τὸν ἀνθρώπον ὑπὲρ οὗ οὐδεὶς ὑπάρχει ὁ ἀρωγός, καὶ ἀντιλήπτωρ, οὐδεμίαν μέριμνα συμπαθείας· τὸν ἀνθρώπον τὸν ἐπιχαίροντα ἀγρίως ἐν τῇ κατεροπτώσει του, ἢ ὅποιον τὸν φέροι πρὸς τὸν μηδενισμόν.

Καὶ πίνει πάντοτε σιωπηλός καὶ πάντοτε πίνει τὸ φαρμακὸν τὸ νηπενθῆς, τῶν συμφορῶν του, τῶν ἀναμνήσεων του τὸ χλωροφόρμον. Καὶ διαρρέει ἀηδῶς ἀπὸ τοῦ μυστακῶς, ἀπὸ τῶν προεχόντων χεῖλειον τοῦ διστραμμένου στόματος του, ἀπὸ τῶν τριχῶν τοῦ πώγωνος τοῦ βυπαροῦ ἐπὶ τῶν ἐνδυμάτων αὐτοῦ ὁ βρητινίτης.

Καὶ ὅμως ὑπάρχουν ἡμέραι, καθ' ἃς οἱ σύντροφοι τῆς καταπτώσεώς του, δὲν τὸν βλέπουν.

Ἡ καρδία του τὸν ὠθεῖ πρὸς τὰ τέκνα του· ἡ διάνοιά του ἐπανίσταται καὶ τὸν ὀδηγεῖ ἐνίοτε πρὸς τὸ παρελθόν του.

Πολλοὶ ἐκλαμβάνουν ὡς ἀνθρώπον ἀναμνόμεντα χροματικὴν ἄρωγὴν τὸν παραλύτον ἐκείνον, τὸν σύροντα νεκρὸν τὸν ὀρεῖον πύδᾳ, τοῦ ὅποιου αἰωρεῖται

ἀδρανῆς ἢ δεξιὰ χεῖρ, τὸν ὅτε μὲν στηριζόμενον ἐπὶ τῶν τοίχων τοῦ Ἀρσακείου, ἄλλοτε δὲ παραφυλάττοντα πρὸ τῆς θύρας τοῦ ἐκπαιδευτηρίου...

Μὴ πρὸς Θεοῦ ἐκτείνετε τὴν χεῖρα εἰς ἐλεημοσύνην πρὸς αὐτόν. Εἶναι πατὴρ καὶ ἡ μόνη ἐλεημοσύνη τὴν ὑποῖαν ἀναμένει παρὰ τοῦ Θεοῦ εἶναι νὰ ἐξέλθουν τοῦ κλωβοῦ τὰ κατὰ κλειστα πτηνά, νὰ τὰ ὀδηγήσουν εἰς περίπατον καὶ ἐν τῷ μακρῷ στίχῳ τῶν κροακίων τοῦ Ἀρσακείου ἢ τῶν μαθητῶν τοῦ ἐκπαιδευτηρίου... νὰ ἀντικρύσουν οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν τέκνων τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ πατρὸς καὶ νὰ τῷ μειδιάσουν, μόνον νὰ τῷ μειδιάσουν. Ἀρκεῖ εἰς αὐτόν δι' ἱκανὰς ἡμέρας τὸ μειδιάμα ἐκεῖνο, ἢ λιτὴ αὕτη τῆς καρδίας του τροφή.

Ἄλλὰ σπανίως ἐπιτυγχάνει ἡ προσδοκία του καὶ τότε καρδοκῶν τὴν ὄραν τῆς διασκεδάσεως κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ μικρὸς ἐκεῖνος κόσμος ἐκχύνεται εἰς τὴν αὐλήν, χωρὶς νὰ ὀργίζεται διὰ τὰς βαναύσους ἐπιπλήξεις τοῦ θυρωροῦ, προσπαθεῖ νὰ βλέπῃ τὰ τέκνα του διὰ τῆς ἡμικροκτικῆς θύρας. Οἶμοι! Ἐνῶ ἡ φαιδρότης ἐκρήγνυται συνήθως ἀκράτητος μεταξὺ τῶν μικρῶν ἐκείνων ἀνθρώπων, αὐτὸς βλέπει τὰ τέκνα του, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, στηριζόμενα ἐπὶ τῶν δένδρων σιωπηλά, προσβλέποντα τὴν παράφροναν τῶν ἡμετέρων φαιδρότητα, μὲ βλέμμα περιλυπὸν, μὲ τὸν λιγανὸν εἰς τὸ στόμα, λαίμαργον πρὸς τὴν εὐθυμίαν ἐκείνην, πρὸς τὴν γλυκεῖαν ἐκείνην τροφήν τῆς καρδίας, ἢ ὁποῖα περετιθετο ἐνώπιόν των, χωρὶς νὰ ἦναι προωρισμένη δι' αὐτὰ.

Τρυφερά, ἐστερημένα τοῦ θάλπου τῆς ἐστίας πλάσματα, εἶχον ἤδη ἐπαρκῶς ἀναπτυχθῆ, καὶ ἡ παιδικὴ των διάνοιαν ἤρουν τὸ πρόβλημα τοῦ βίου των, τὸ πρόβλημα τῆς ἐξαρκτισεως τῆς μητρὸς των, περὶ τῆς ὑποίας ἀπὸ πολλοῦ εἶχον παῦσαι νὰ πιστεύουν ὅτι ἀπέθανε. Οὐχὶ σπανίως ἐβλεπον γυναῖκα τινά, ἥτις ἐλλοχῶσα μακρόθεν τὰ κατεσκόπευε θειλῆ, περίτρομος, μὴ τολμῶσα νὰ πλησιάσῃ.

Μίαν ἐσπέραν θερμὴν, ἐνῶ ἐδεῖνον ἐν τῷ ἐστιατορίῳ τοῦ λυκείου τοῦ Φαίδωνος, εἶδεν οὗτος γυναῖκα ὄραν, σκεπασμένην ἀπὸ τῆς κεφαλῆς, διὰ μελανοῦ σαλίου, ὑπερκύπτουσαν τοῦ ἀνοικτοῦ παραθύρου καὶ προσβλέπουσαν αὐτὸν ἀπλήστως. Ἠγέρθη νομίζων, ὅτι δυστυχῆς τις ἐφθόνη τὴν τροφήν των, ὑπὸ τοὺς σπαραγμοὺς τῆς πείνης. Καὶ κρύφα, ὡς κλέπτης, ἔθεσε τεμάχιον κρέατος ἐπὶ τοῦ ἄρτου του καὶ πλησίασας πρὸς τὸ παράθυρον, ἔτεινε ταῦτα πρὸς τὴν δυστυχῆ. Ἄλλ' αὕτη ἐξέφυγε θρηνησοῦσα. Τὴν νύκτα ἐκείνην δὲν ἐκλείσας τοὺς ὀφθαλμοὺς ὁ Φαίδων ἐπασχῆ πολὺ ἀναπολῶν τὴν γυναῖκα αὐτήν, ἀλλ' οὐδέποτε τὴν ἐπανείδεν οὔτε αὐτὸς οὔτε ἡ Θάλεια.

Καὶ ἡ τραγικὴ καταστροφή ἢ ὑποῖα κατέρριψε τὸν οἶκον των ἐφωτίσθη κατὰ μικρὸν διὰ τοῦ ἐρυθροῦ φωτός, τὸ ὑποῖον ἐρριπτε πρὸ τῆς ὁδοῦ τοῦ βίου των ὁ σαρκασμὸς καὶ ἡ κικεντρέχεια καὶ ἐβλάθθη κατὰ μικρὸν ἡ διακίον των καὶ διέλυε τὴν ἀγλήν ἥτις ἐκάλυπτε τὰς σκηνὰς τῆς θλιβερῆς τραγωδίας, ἢ ὑποῖα τὰ κατέστησεν ὄρανα μητρὸς, ἢ ὑποῖα συνέτριψε τὸν πατέρα των.

Βλέπων αὐτὰ ὁ πατὴρ των οὕτω δυστυχῆ ἀπεχώρει πλέον ἀπηλπισμένος, καὶ ὅτε μὲν ἐκλείετο εἰς τὸ σκοτεινὸν τοῦ δωμάτιον καὶ ἀποσπῶν ἀπὸ τοῦ γυμνοῦ τοίχου τὰς φωτογραφίας τῶν τέκνων του τὰς κατεφίλει καὶ ἐφθόνη ἐπὶ ὄρα, ἄλλοτε δὲ πάλιν ἐπνιγε τὴν ὀδύνην του εἰς μεγαλειτέραν ἐν τῇ οἰνοποσίᾳ ἀποκτίνωσιν, βαίνων πρὸς τὸ κενὸν τοῦ μηδενισμοῦ γοργότερον, μὲ κλειστοὺς τοὺς ὀφθαλμοὺς, ὡς ὁ τυφλὸς πρὸς τὸ χαῖνον ἐνώπιόν του βάραθρον.

Ἐνίοτε πάλιν ἠδύνασθε νὰ τὸν συναντήσετε παρὰ τὴν βορείαν πλευρὰν τοῦ ἀνακτορικοῦ κήπου, συρόμενον πρὸς τὰ στρατιωτικὰ παραπήγματα. Εἶναι τὸ προσκύνημα πρὸς τὰς ἀναμνήσεις τοῦ παλαιοῦ βίου του ὁ περίπατος αὐτός.

Ἐκλέγει πρὸς τοῦτο τὰς ἡμέρας τὰς ἡλιακὰς, τὰς ἀπαρμιλλοὺς ἀθηναϊκὰς ἡμέρας κατὰ τὰς ὑποῖας νομίζει τις, ὅτι τὸ φῶς τοῦ ἡλίου αἰωρεῖται ἐν τῷ αἰθέρι εἰς κόριν χρυσήν.

Σύρεται βροχῶς, μετὰ κόπου, καὶ ἐνίοτε ἴσταται ὅπως ἀνακτῆση δυνάμεις. Στηριζόμενος ἐπὶ τῆς βάθου του στρέφει πρὸς τὰ ὑπίσω, ὡς διὰ νὰ ἀναμετρήσῃ τὴν ὁδὸν τὴν ὁποίαν διήνυσε. Καὶ προσπίπτει πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ἡ Ἀκρόπολις, πλαισιούσα ἀνωθεν τὴν εὐρείαν λεωφόρον, ὁλοφώτιστος μὲ τοὺς βράχους τῆς ἰσοχόου ἢ βροίζοντα ἐναλλάξ, μὲ χρυσερυθρὸν τοῦ Παρθενῶνος τὴν πρόσψιν βυθισμένου εἰς διακνῆ κύματα φωτός, ἐνῶ διὰ τῶν γασμάτων τῶν ἐνδόξων ἐρειπίων θὰ διακρῆσθῃ, νομίζεις, ὕγρον τὸ κυανὸν τοῦ ἀττικοῦ στερεώματος. Ἡ γαλήνη τοῦ περιβάλλοντος διεισδύει τότε εἰς τὴν ψυχὴν του καὶ τὸ θάλπος τὸ ναρκωτικὸν ἐκλύει ἐπὶ πλέον καὶ γαλᾷ τὰς δυνάμεις αὐτοῦ, ἐνῶ φύλλα ξηρὰ ἀποσπῶμενα ἀπὸ τὰς λεύκας τῆς δένδρουστοιχίας, πίπτουν ἐπ' αὐτοῦ συστρεφόμενα.

Ἄλλ' ἀνάγκη νὰ προχωρήσῃ αὐτὸν ἡ διψή ἄλλαν ἐντυπώσεων τὸν ἐλαί ἐκεῖ.

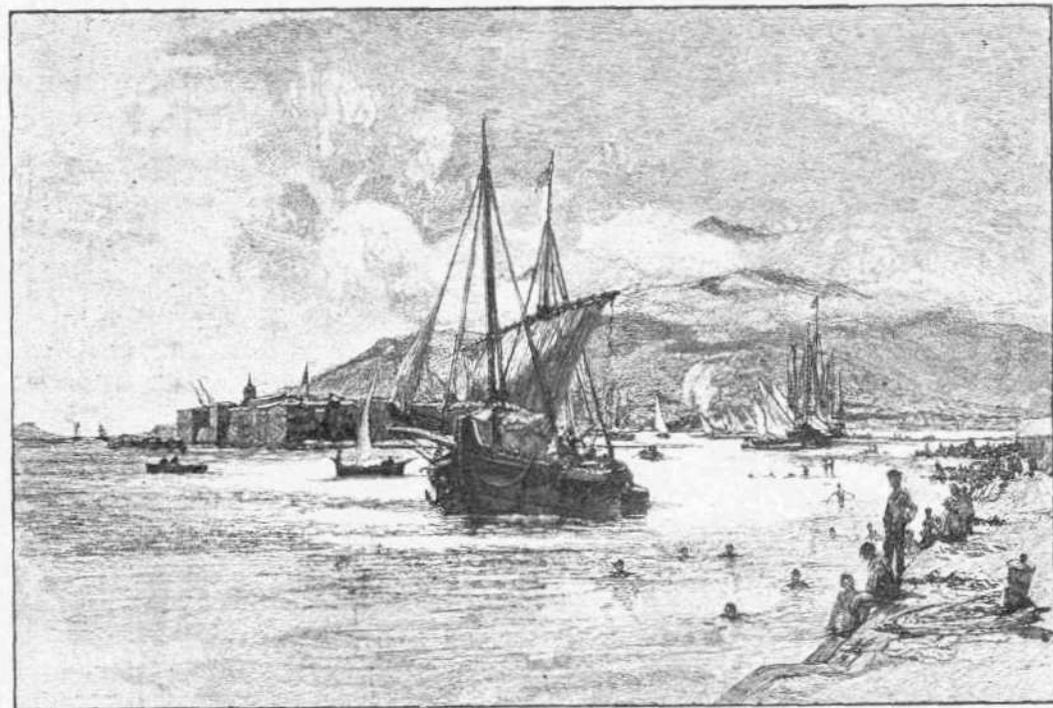
Ἐν τῇ λεωφόρῳ ταύτῃ ἐξελλίσσεται καὶ ἀναπτύσσεται ὅλη ἡ κίνησις, ὅλος ὁ θόρυβος τῆς ζωῆς τῶν στρατῶνων.

Ἀγγελιαφόροι ἐφιπποὶ διασταυροῦνται ἵπποκόμοι βυταγωγῶντες ἐτέρους ἵππους. Ἀμαξία σκευαγωγοὶ ἐν διαρκεί κινήσει σύρονται ὑπὸ ἐλατῶν μὲ τὰ κυανὰ χιτῶνια. Οἱ νεοσύλληκτοι ἀκούονται κατὰ μικρὰς ὁμάδας ἐντὸς τῶν περιθόλων τῶν στρατῶνων, ἐνῶ ἐπὶ τῶν λόφων τῶν πρὸ τῆς Καισαριανῆς ἐξελλίσσονται ὁραιοῖδαι αἱ πυρβολαρχίαι. Ἄλλ' αὐτόν, τῶν ἀνδρῶν τοῦ ὄπλου του αἰ ἀσκήσεις τὸν ἐλακουν καὶ τὸν συγκινεῖν τοῦ πεζικοῦ τὰ σαλπίσματα τῶν ὁπείων τὰς ὀξείας ἀναπάσεις ἀναπτύσει ἢ ἤχῳ ἐπὶ τῶν κυματοειδῶν γηλόφων τὸν μαθῶν.

Προχωροῦσθε μετ' αὐξάνοντα διακρῆνοντες τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἀσκήσεων καὶ λησμονεῖ ἐαυτὸν ἐπὶ τοσούτον, ὥστε πρὸς στιγμὴν πιστεύει ὅτι τοῦ λοχαγοῦ ἢ στολή κοσμεῖ ἐπὶ τὸ παράλυτον σῶμα του, ὅτι ἔχει ἀκόμη ἀνητημένον εἰς τὸ πλευρὸν αὐτοῦ τὸ ξίφος. Ἐχει τότε στιγμὰς σφιγγῶν τὸ καταποννημένον πνευμά του.

— Ἄ! Αὐτὴ ἡ κίνησις! τί λάθος! ἀλλ' αὐτὸ δὲν τὸ ἐπιτρέπει ποτὲ ἡ τακτικὴ, ποτὲ.

Καὶ ἂν ἡ σκέψις δὲν τὸν ἀνεχαίτιζε, πρὸ ἡλί-

Λευκάς

γον νὰ παρέμβῃ, νὰ ἀνοίξῃ συζήτησιν μετὰ τοῦ διευθυντοῦ τὰς ἀσκήσεις ἀξιωματικοῦ.

Παρέκει ἐκτελοῦν γυμνάσια λόχου, ὄραϊα, κανονικά, ὡς εἰς ἀνθρώπους. Τὸ βαρὺ βῆμα ἐνιαῖον, ἐρρυθμὸν, πλήττει τὴν γῆν, ὡς τὸ βῆμα ἐνὸς μόνου ἀνδρός· ἀψογον τὸ παράστημα πάντων, ἢ στάσις ἀνεπίληπτος.

— Ἔτσι μάστα! Νὰ μιά φορὰ λεβεντοπαιδιά!

Καὶ ἡ ἰσχύρις, ἡ πτωματικὴ φυσιογνωμία του τὴν ὁποίαν προσφάσει, λέγει, ἀπὸ τοῦδε τοῦ θανάτου ἢ πνοῆς, ζωογονεῖται τότε. Τὸ βλέμμα τὸ ἐσθεσιμένον ἀνηθᾷ πρὸς στιγμὴν καὶ σπινθηροβλεπὶ φλόξ ἐνεργείας καὶ ζωῆς διαθέει τὴν μορφήν του καὶ χαίρει καὶ ἐνθουσιᾷ καὶ προσβλέπει τοὺς ἀνδρας ἐκείνους μετὰ τρυφερότητας, μετ' ἀρρήτου στοργῆς.

— Ὡ! Ἄν ἠδύνατο πάλιν νὰ ἀναδράμῃ εἰς τὸ παρελθόν, ἂν ὑπῆρχε μέσον, ἔστω καὶ ἡμέρας μόνον ἂν ἐπρόκειτο νὰ ζῆσῃ, νὰ καταλάμβανε τὴν θέσιν τοῦ μικροῦ ἐκείνου δεκανέως, τοῦ καταφόρτου μὲ τὸν ἰπλισμὸν καὶ τὸν γιλιὸν τὸν βαρὺν μὲ τὸ μονάκριβον ἐκεῖνο κίτρινον σερήτιον ἐπὶ τῶν χειρῶν.

Ἐπῆρξε καὶ αὐτὸς στρατιώτης, ὑπῆρξε δεκανεύς. Καὶ ἔκρινε σκληρὰν τὴν ζωὴν τὴν τότε, ἀρρήτην ἐν τῷ μέσῳ τῶν πικριῶν τοῦ στρατῶνος. Καὶ ὅμως θὰ ἀντήλασσε χαρμωσίως τὸ ὑπολείπον τοῦ βίου του πρὸς μίαν μόνην ἡμέραν, ἂν ὑπῆρχε τρόπος νὰ παλινδρομήσῃ πρὸς τὸ παρελθόν ἐκεῖνο, ἂν ἦτο δυνατόν νὰ ἐξηλειθετο ὅλη ἡ κατόπιν ὑπαρξίς του, νὰ ἐπυρπολοῦντο εἰς σποδὸν αἱ μελαναὶ σελίδες τῆς, νὰ ἐκρημνίζετο εἰς τὸν βαθὺν τῆς λήθης Καικῶν ἢ μνήμη τῆς ἢ ἀπιστία.

Ἄλλοτε πάλιν ἠδύνασθε νὰ τὸν συναντήσετε συρόμενον ἐξωθεν τοῦ φρουραρχείου κατὰ τὴν ὄραν

τῆς ἀλλαγῆς τῶν φρουρῶν. Ἡ μουσικὴ παικνίζετον ἐνθουσιώδη, τὸν ἀρρενωπὸν εἰς τὴν Κυκναόλεον ὕμνον. Ὁ ἐπὶ κεφαλῆς τῆς διμοιρίας ἀξιωματικὸς ὕψονε τὴν γυμνὴν τοῦ ξίφους λεπίδα, ὡς πρὸς ὄρα ἐσχάτης θυσίας εἰς προστασίαν τοῦ ἁγίου Ἐμβλήματος τῆς Πατρίδος. Παρουσιάζουν τὰ ὄπλα οἱ ἄνδρες τῆς διμοιρίας. Καὶ αὐτὸς, ὅστις εἶχε συρθῆ ἐκεῖ διὰ νὰ ἐνωτισθῇ τῆς ἀρρενωποῦ ἐκείνης ἀρμονίας, ἀποκαλύπτεται μέχρις ἐδάφους μετ' εὐλαθείας ἱερᾶς, καὶ κύπτει, κύπτει ἐφ' ὅσον ἐπιτρέπει τὸ παράλυτον σῶμα του ἐν συναίσθηματι τραγικῆς φρίκης, ἐνῶ ὁ σημασιοφόρος, ὑπερήφανος κρατεῖ ὑψηλὰ τὸν χρυσεῖον Σταυρὸν, ὡς ὁ ἱερεὺς τὰ Ἄχραντα Μυστήρια, ἐνῶ φρίσσουν ὑπὸ τὴν πνοῆν τῆς αὔρας αἱ πτυχαὶ τῆς αἰ κροσσωταί.

Τελευταῖον μίαν ἡμέραν, ὅτε ἐπανῆλθεν εἰς τὸν οἶκον του μάλλον ἀπελπίς ἀπὸ τοῦ ἐκπαιδευτηρίου τοῦ Φαίδωνος, εὔρε γυναῖκα τινά, ἥτις τὸν ἀνέμεινε.

Ἦτο, εἶπε, νοσοκόμος τοῦ νοσοκομείου ἢ Ἐλπίς. Καὶ δὲν ἐβόσταξε ἢ καρδιὰ τῆς νὰ μὴν κάμῃ τὸ θέλημα μιᾶς δυστυχισμένης ἀμαρτωλῆς, ὅπου ἐξεψύχασε χθὲς στὸ νοσοκομεῖο.

Ἐρρίγησεν ὁ Κίμων ἅμα ἤκουσε τοὺς λόγους τούτους καὶ κλονιζόμενος κατέπεσεν ἐπὶ καθίσματος.

— Λέγε, τῆ εἶπε, καλὴ γυναῖκα! σὲ ἀκούω, ὅ τι κα' ἂν ἔχῃς νὰ μοῦ πῆς.

— Λίγα πράγματα ἔχω νὰ σοῦ πῶ, Κύριε. Δὲν εἶναι μῆνας ὅπου ἡ ἀστυνομία εἶχε φέρει, καταλαβαίνετε ἀπὸ ποῖα μέρη, μιά δυστυχισμένη, στὸ ἐσχάτο σταδίον τῆς φθίσεως. — Δυὸ μέρη πρὶν ξεψύχησῃ μοῦ εἶπε τὸ ὄνομα σοῦ καὶ ποῦ βρισκαστε.

Νά πᾶς νά τόν εὐρῆς, μοῦ εἶπε μέ σβυσμένη φωνή, κρατώντας με ἀπό τὰ χέρια, ἐνῶ ἐκυλοῦσαν ἀπό τὰ γουδιασμένα μάτια της τὰ δάκρυα, καί νά τοῦ πῆς, ἂν θέλῃ νά συχωρέσῃ τήν ψυχή μου. Πές του πῶς φεύγω μέ τήν ἐλπίδα, πῶς ἂν μέ συχωρέσῃ αὐτός, θά μέ συχωρέσῃ καί ὁ Θεός, πού ξέρεῖ ἂν ἐπλήρωσα σ' αὐτό τό κόσμο τό κακούργημά μου, πού γνωρίζει μέ ποιαῖς παγίδες, μέ εἶχαν ξεγλιστρίσῃ στό κακό. Ζήτησέ του, μοῦ εἶπε, ἔτσι νά ὄῃς καλό, καί μιὰ ἄλλη χάρι. Δέν ξέρεις ἐσύ, τί καρδιά εἶναι ὁ ἄντρας μου, ὁ ἄντρας πού τόν ἐσβυσα ἐγώ· καί θά τήν κάνῃ αὐτή τή χάρι στήν ἀμαρτωλή τήν πεθαμένη. Τῶν παιδιῶν μας, ἂν δέν τους εἶπε ἀκόμα τίποτα, ἄς τους κρύψῃ τί μάννα εἶχαν· θά πάω μέ πολύ πλεῖο πικρό παράπονο, ἂν ξέρω πῶς μέ καταριῶνται τὰ παιδιὰ μου. "Ἄς μή τό ξέρουν. Γιατί μπορεῖ νά τό ἀκούσῃ αὐτά ὁ Θεός, ἂν τοῦ ζητοῦν καμμιὰ φορὰ τό συχώριο τῆς μάννας τους. Νά μή μοῦ τό ἀρνηθῇ πές του, αὐτό τό χαιτήρι. Πές του ἀκόμα νά θυμηθῇ πῶς ἐστάθηκα φρόνιμη μάννα ἢ δυστυχισμένη ἐγώ, γιατί πολλαῖς φοραῖς μοῦ ἤρθε βολικά, νά τὰ πιάσω ἀπό τό χέρι, νά τὰ φιλήσω, νά τους πῶ, πῶς εἶμαι μάννα τους, πῶς τὰ γέννησα. Ἀλλά ἐστάθηκα φρόνιμη μάννα καί δέν τό ἔκαμα. Ἀπό μακριά μονάχα πολύ μακριά τὰ ἔβλεπα καί δέν τὰ ἔβλεπα τὰ παιδιὰ μου· γιατί χώρια πού δέν ἐζύγονα κοντά τους, ἔπρεχαν πολύ τὰ μάτια μου κάθε φορὰ πού τὰ ξάνοιγα. Τό Φαίδωνάκη μονάχα τό εἶδα μιὰ φορὰ, κοντά, κοντά, πού μέ ζύγισε τό πουλκί μου γιά νά μου δώσῃ ἕνα κομματάκι ψωμί. Τί ὠμορφος πού εἶναι ὁ Φαίδων μου! Ἀλλά τή Θαλίτσα μου δέ μου ἔδωκε ὁ Θεός τήν εὐκαιρία νά τή δῶ ἀπό κοντά. Τώρα πού πολεμῶ νά τὰ βλέπω μέ τῆς ψυχῆς μου τὰ μάτια πολύ θολά τή βλέπω τή Θαλίτσα μου. "Ἄς ἦναι! ποιός ξέρεῖ, ἂν δέν θά ἦταν φόβος μήν κολλήσῃ τήν ἀτιμία μου τό κοριτζάκι μου.

Αὐτά μοῦ εἶπε, Κύριε. Τήν ἄλλη μέρα ἦταν ὄλο παραλαλητό. Τίποτα δέν καταλαβαίνα ἀπό τὰ λόγια της. Ὅλο τό ὄνομά σας ἐγύριζε στό στόμα της καί τό ὄνομα τῶν παιδιῶν της. Ἐλεγε καί πῶς εἶχε μάννα κ' ἀδερφή στά ξένα, καί τῆς ἐκράζε κ' αὐταῖς, μαζί μέ σᾶς.

Τότε ὁ Κίμων, ὀλοσυρόμενος, εὐχαριστῶ, εἶπε, καλή γυναίκα, ὅπου ἤρθες. Σέ εὐχαριστῶ πολύ. Θά ἔρθω ἀμέσως στό νοσοκομεῖο. Γιατί νά μήν τήν ἰδῶ πρῶν ξεψυχήσῃ αὐτή τή δυστυχισμένη;

— "Ἄ! Κύριε, τί νᾶρθετε τώρα νά κάμετε; Τίποτα δέν θά βρῆτε ἐκεῖ. Αὐτή ἡ ἀθλία δέν εἶχε κανένα νά ζητήσῃ τό λειψανό της καί ἔτσι τό ἐπῆραν εἰς τό ἀνατομεῖο.

— "Ἄχ! Κακό πολύ μοῦ ἔκανε, καλή γυναίκα, ὅπου δέν ἤρθες ἐγκρίως. Πολύ κακό. Ἦξερα ἐγώ τί ἔπρεπε νά κάμω. — Καί ἐξηκολούθει κλαίων.

— Ἐχετε δικαιο, Κύριε. Ἀλλά δέν ἤμπορεῖσα νά τό κάμω. Μοῦ τό εἶχαν ἀπρηγορεύσει, μέ ἔρκο στήν ψυχή μου. Καί τό φρικτότερο, ὅπου ἐγνώριζε ποιά τύχη ἐπερίμενε τό λειψανό της.

— Τό ἤθελα καί γώ, ἀκούς ἐκεῖ; μοῦ εἶπε, νά ἀποκτήσω ὄλο πᾶχος γῆς, ἵσως κ' ἤρχονταν καμ-

μιὰ φορὰ νά ἀνάψουν κανένα κεράκι τὰ παιδιὰ μου. Ἀλλά δέν εἶναι γιά μένα τέτοια θεϊκή χάρι. Δέν εἶμαι ἄξια νά μέ θάψῃ ὁ Κίμων.

Τούτο ἦτο διὰ τόν Κίμωνά τό τελευταῖον πληγμά. Ἐκτοτε ἐγένετο ἔτι μάλλον μισάνθρωπος καί ἀπομονωτικός. Ἐκλείσθη εἰς τήν οἰκίαν του· καί ἐνῶ δέν κατῆλθε πλέον εἰς τό οἶνοπωλεῖον, μόνος, ἐσκυμμένος ἐπὶ τῆς τραπέζης του, ἐπνιγεν ἐν τῇ οἰνοποσίᾳ τό ἄλγος του, ἐνέκρουνεν ἐν τῇ ἀποκτηνῶσει τήν μνήμη του.

[Ἐπεταί συνέχεια]

EMMANOYHΛ Σ. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

ΘΕΣΣΑΛΙΚΑ¹

Κοιμήθηντες ἐν τῇ Μονῇ, τῇ ἐπομένη ἀνήλθον ἐν τῇ 7^{1/2}, καί περί τήν 8^{1/2} ἤλθον εἰς Πόρταν, καί ἐκείθεν εἰς Πόρτα-Παναγιάν πάλιν, ὅπουθεν ἤρξάμεθα μετὰ μικρόν ἀναρριχώμενοι πρὸς τόν ὑπερκείμενον Κόζιαν, ἵνα πορευθῶμεν εἰς τήν Μονήν τοῦ ἁγίου Βησσαρίωνος, ἢ Δουσίκου. Ὁδὸς ἀνάπτης καί ἀποτομωτάτη καί σκολιὰ ἄγει εὐθὺ πρὸς τό ὄρος διὰ δάσους δρυῶν καί πρίνων καί πού δέ καί κρυνειῶν καί τινος καστανάεας· ὁ μύθος καί κάματος, ὃν ὑφίσταται ὁ ὄδοιπόρος, ἀμείβεται ἱκανῶς ἐκ τοῦ ἐξοχίου ὄραματός, ὅπου ἀποκαλύπτεται πρὸ αὐτοῦ· ἀνωθεν μὲν αἰωροῦνται ὑπὲρ τήν κεφαλήν ὡς οὐρανομήκειες προπύργος αἰ κορυφαί τοῦ Κόζιαν κατὰ φύτον· ἐξ ἑλατῶν καί δρυῶν, ἀριστέρῃ ὁ βουνός τῆς Γούρας, κάτωθι· τὰ χωρία Πόρτα καί Πόρτα-Παναγιάν καί ὁ περίφημος Ναός, οὗ αἰ ὕψηλοι τῶν θυριδῶν τοῦ προύλλου ἀνατακλῶσι· θαυμασιῶς τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου ὡς ἀστέρες ἐν τῷ στερεώματι, καί γέρυρα μονότοξος ἐν τῇ εἰσόδῳ τῆς διασφάγος, καί εἰς τό βάθος ἡ Πίνδος αἰδημόνως προκαλυπτομένη τόν Κόζιαν ὡσεὶ ἐμπροσθοφυλακίαν εἰς τό ἀναπεπταμένον καί εὐρὺ Θεσσαλικόν πεδῖον, ἧς ἡ μὲν ἐκεῖ κορυφή μεγαλοπρεπῶς αἰρομένη εἶνε μεστή παντοίων δένδρων, μάλιστα δέ ὀξυῶν καί ἑλατῶν, αἱ δὲ ὑπὲρκει ἡρέμα ἐπικλιναῖς πρὸς τήν βᾶσιν περιλαμβάνουσι κόμας τοῦ δήμου Αἰθίων συνδένδρους καί λῆια καί λειμῶνας περιρρύτους καί εὐθαλεστάτους.

Μετὰ ὀρικίαν δὲ σχεδὸν ἄνοδον ἀνήλθον εἰς ὄροπέδιον, ἐνθα ἐν τῷ μέσῳ φύσας ζωηρᾶς καί δάσους ἀγρίων τε καί ὀπωροφόρων δένδρων καί κήπων καταρδεύτων ἐγείρεται μεγαλοπρεπῆς καί ἀπέραντος ἡ Μονὴ συγκειμένη ἐκ περιβόλου ὕψους 30 ἕως 40 ποδῶν, ἐνῶ ὑπάρχουσι 300 περίπου κέλλα· καί ἐν τῷ μέσῳ ὁ ναός· εἰσὶ δὲ περυσυμένα καί τινα δένδρα ἐντός καί τις κυπάρισσος ὑψοῦται ὑπὲρ τόν ναόν καί δύο κρήναι διαχυστάτου καί ψυχροτάτου ὕδατος περιρρέουσιν ἐμπροσθεν τε καί ὀπισθεν αὐτόν. Ἡ ἄνοδος εἰς τήν Μονήν γίνεται ἡ διὰ δικτύου, ὡς καί ἐν Μετεώροις, ἢ δι' αἰωρομένης κλίμακος ἀγούσης εἰς τινα θυρίδα ἐν τῇ Μονῇ· διότι

¹ Τέλος· ἴδε σελ. 332.

οὐδεμία ἄλλη εἴσοδος κάτω ὑπάρχει. Ἐν τῇ εἰσόδῳ ἄνω ἐδεξιώσαντο ἡμᾶς οἱ πατέρες τῆς Μονῆς Ἐφραίμ καί Κλήμης, ἀμρότεροι προσηνέστατοι καί σφόδρα τόν Ξένιον Δία τιμώντες· ὁ δὲ ἡγούμενος κυρ Θεοράνης ἀπὸ τῆς Μονῆς εἰς τι παρά τήν ὑπὸ-ρειαν κείμενον κτήμα αὐτῆς Δουσίκου ὀνομαζόμενον· μαθὼν δὲ περὶ τῆς ἐπισκέψεως ἡμῶν κρύβετο περὶ τήν ἐσπέραν καί πάντα τρόπον ἐπιλοφρονήσατο ἐστίασας ἡμᾶς ἐστίασιν ἡδίστην, οὐδενός ἀμελήσας δυναμένου νά εὐφράνῃ ἡμᾶς· ἰδίχ δὲ ἐμοὶ μεγίστην ἐπεδείξατο προθυμίαν παρασχὼν ἑαυτὸν προθυμώτατον ὁδηγόν ἐρευνῶντι τὰ κατὰ τήν ἱστορίαν τῆς Μονῆς.

Ὁ πρῶτος καί ἀρχαῖος Ναός μετὰ περιβόλου πάντως καί τῶν λοιπῶν παραρτημάτων ἰδρύθη συγκροτῶς τῷ τῆς Πόρτας (Μεγάλων πυλῶν) ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἵσως Κομνηνοῦ ἐπ' ὀνόματι τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, καί ὀνομάσθη «Ναός τοῦ Σωτῆρος τῶν Μεγάλων Πυλῶν», ὡς δηλοῦται ἐκ σημειώσεως ἐν σελ. 87 τοῦ κώδικος τῆς Μονῆς: «Σημειῶσαι ὁ πρῶτος Ναός τοῦ Σωτῆρος Δασήκου σύγχρονος ἦτο μέ τήν Παναγιάν Πόρταν· πλὴν ἀπὸ τὰς περιστάσεις τοῦ καιροῦ κατηναλώθη καί ἐπειτα τόν ἐκτίσεν ὁ ἅγιος Βησσαρίων, καί μετὰ τήν κοίμησιν τοῦ ἁγίου ἕως εἰκοσι ἡρόνια ἀνήγειρεν αὐτόν ἐκ βάθρων ὁ ἀνεψιός αὐτοῦ Νεόφυτος Λαρίσης καί ἐρερεν αὐτόν εἰς τό σχῆμα τοῦτο καθὼς νῦν ὁράται. Τό λοιπὸν τρίτος Ναός εἶνε ὁ παρών». Ἐξεδόθη δὲ ἐν ἔτει 1391 Χρυσόβουλλον περὶ ταύτης τῆς Μονῆς, περὶ οὗ φέρεται ἐν τῷ κώδικι· ἦδε ἡ σημείωσις, «Ἔτος Ἀδάμ 570^θ, ἀπὸ δὲ Χριστοῦ γεννήσεως 77^α μηνὶ μαρτίῳ τῆς συνισταμένης α' ἰνδικτιῶνος ἐγένετο τό χρυσόβουλον τῆς παλαιᾶς Σωτήρας, τήν ὁποίαν μετὰ τήν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως τήν μετέκτισεν ἐκ βάθρων ὁ ἅγιος Βησσαρίων καί ἀπὸ τόν καιρόν τοῦ ἁγίου ἐπεκλήθη καί Δουσίκου Μονή». Ἀλλ' ἔνεκα τῶν καιρικῶν περιστάσεων κατεστράφη καί ἡρειώθη ὁ τε Ναός καί ἡ Μονή, ἀγνωστον πότε, ὡς δηλοῦται καί ἐκ τῆς δευτέρας διαθήκης τοῦ ἁγίου Βησσαρίωνος σωζομένης ἐν τῇ Μονῇ, ἧς περικοπήν ἐπισυνάπτω ἐνταῦθα. «Ἐξ ὧν (τῶν ἀπολεσθειῶν δηλ. Μονῶν ἐκ καιρικῶν περιστάσεων καί μηδὲ τό ὄνομα σωζουσῶν, ὡς λέγει ἀνωτέρω) μία ὑπῆρχε καί ἡ προρηθείσα σεβασμία Μονή, ἣν ἀκριθέστερον ἐγὼ τῶν ἄλλων περισκοπήσας καί ἰδὼν τήν τόπου αὐτῆς θέσιν καλλίστην τε καί εὐαρμοστάτην οὖσαν εἰς πᾶσαν κατασκευὴν τε καί μοναχῶν ἀνάπαυσιν, ἤρξάμην σὺν Θεῷ μετὰ καί τοῦ ἐμοῦ ὀμαίμονος κυροῦ Ἰγνατίου τοῦ θεωρησεστάτου ἐπισκόπου τε καί προστάτου Φαναρίου τοῦ ἀνακτήσασθαι, μάλλον δὲ ἐκ βάθρων ἀνεγείραι ταύτην. Ἦν δὲ εἰς ἀφανισμόν, ὡς ἔφημεν, ἰδόντες ἐληλυθυῖαν καί κόπους καί ἰδρώτας οὐ τοὺς τυχόντας ἐνδείξαντες ἐν αὐτῇ, συναντιλαμβανομένου δὲ ἡμῶν καί τοῦ πάντα τελειοῦντος Θεοῦ ἡμῶν, ἀνηγειραμέν τε τόν Ναόν καλλίστον ἢ τό πρῶτον καί τόν τοῖχον περιτοιχίσαντες αὐτοῦ κύκλῳ ὀχυρωτάτον, ἐν ᾧ καί κέλλα ἐπήξασμεν πλείστας καί διαφανεῖς εἰς ἀνάπαυσιν τῶν μοναχῶν καί τῶν ἄλλως πως παρεντυχάνοντων, καί κρήνην ἐντός καλῶς περιστήσαντες».

Ἐπὶ τῶν ἐρειπίων λοιπὸν τῆς ἀρχαίας Μονῆς ἰδρυσεν ἔπει ἀπὸ Ἀδάμ 77^α, ἀπὸ δὲ Χριστοῦ γεννήσεως 1515) ὁ ἅγιος Βησσαρίων μετὰ τοῦ ἐαυτοῦ ἀδελφοῦ Ἰγνατίου τήν ἱεράν ταύτην Μονήν μετὰ ναΐσκου ξυλοσκεποῦς ἐπ' ὀνόματι ὡσαύτως τοῦ Σωτῆρος καί μέρους τοῦ Περιβόλου, ὡς δηλοῦται ἐκ τῆσδε τῆς ἐν τῷ κώδικι σημειώσεως α' 77^α ἀπὸ δὲ Χριστοῦ γεννήσεως 1515 κτίζει τήν ἱεράν ταύτην Μονήν μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Ἰγνατίου τήν ἐκκλησίαν μικράν μέ νταβάνι καί τό κάστρον ἀπὸ τό ἀνατολικόν μέρος ὄλον, τό ὁποῖον καί λήγει εἰς τό δυτικόν εἰς τόν ὄνταν τόν ἐπονομαζόμενον εἰς τὰ γυαλικά καί ἐκείθεν κατ' εὐθείαν ἕως τό ἀρχοντηρίκι». Ὁ δὲ νῦν σωζόμενος περικαλλῆς Ναός, ὡς νῦν ὁράται, ἀνηγέρθη ἐκ βάθρων ἐπὶ τοῦ χώρου τοῦ Ναοῦ τοῦ ἁγίου Βησσαρίωνος καταβληθέντος εἰς γῆν ὑπὸ τοῦ ἀνεψιοῦ αὐτοῦ Νεοφύτου ἀρχιεπισκόπου Λαρίσης κατὰ μὲν ἐπιγραφὴν τινα ἐκ λίθου ἐντετοιχισμένην ἐπὶ τῆς μεσημβρινῆς προσόψεως, περὶ ἧς κατωτέρω, ἔπει 77^α (= 1545), κατὰ δὲ ἐτέραν ἐπιγραφὴν γεγραμμένην ἄνω τῆς θύρας τοῦ κυρίως ναοῦ ἔσωθεν ἔπει 1558, ὅς ἐπλάτυνε καί τήν Μονήν περιβαλὼν αὐτήν διὰ τείχους ὑψηλοῦ καί ὀχυροῦ. Εἶνε δὲ ὁ ναός καθαρῶς Βυζαντιακῆς ἐν σχῆματι σταυροῦ μετὰ προύλλου γεγραμμένος διὰ ζωηροτάτων γραφῶν, ὀμοιότατος πρὸς τε τόν Ναόν τοῦ ἁγίου Στεφάνου καί τῆς Μεταμορφώσεως τῶν Μετεώρων· ἐξ ὧ δὲ τοῦ Ναοῦ ὑπάρχει καί χώρος ὀρισμένος τοῖς κατηγουμένοις· ὀπισθεν δὲ τούτου ἐν μεταγενεστέραις ἐποχαῖς προσετέθησαν δύο ἄλλα παραρτήματα ἐπάλληλα ἀτελεστέρας τέχνης, ἐν οἷς ὑπάρχουσι παρεκκλήσια. Ὁ κυρίως Ναός πρὸς τῷ μεσαίῳ προύλλῳ φέρεται εἰς τὰς δύο μετωπιαίας γωνίας τῆς ἀνατολικῆς προσόψεως ἐκατέρωθεν δύο μικροῦς θόλους βλέποντας πρὸς βορρᾶν καί μεσημβρίαν· ἐπὶ δὲ τοῦ πρὸς μεσημβρίαν βλέποντος φαίνεται ἐντετοιχισμένος λίθος στρογγύλος ὡσεὶ 0,10 τοῦ μέτρου φέρων, κατὰ τὰ λεγόμενα τῶν Μοναχῶν, ἀνάγλυπτον τήν σφραγίδα τοῦ Σουλτάν Σελίμ πρὸς προστασίαν τῆς Μονῆς.

Ἡ περὶ ἧς ἀνωτέρω ὁ λόγος ἐπιγραφὴ εἶνε γεγλυμμένη ἐπὶ μαρμαροῦ ἐν δυτῇ στίχοις καί ἐντετοιχισμένη, ὡς εἶπον, ἐπὶ τῆς μεσημβρινῆς προσόψεως φέρουσα τὰς τὰς γράμματα:

+ ΕΤΗΜ ΜΗΝΙ ΟΚΤΩΒΡΙΑ

τῆς μὲν δευτέρας σειρᾶς εὐδιάγνωστα, τῆς δὲ πρώτης ἰδίως τὰ δηλοῦντα τήν χρονολογίαν ἀδικονήτα, ἅτινα ἐν σελ. 79 τοῦ κώδικος ἀναγινώσκονται, ἀγνωσθ ἂν ὀρθῶς, ὡς ἐξῆς: ἔτους 77^α (7053) ἀπὸ Ἀδάμ (= 1545 μ. Ν.) Ἰνδικτιῶνος γ' μηνὶ ὀκτωβρίῳ λ'. Ἡ δὲ γεγραμμένη ἐν τῷ κυρίως Ναῷ ἄνωθεν τῆς θύρας, ἐνθα ἡ Κοίμησις τῆς Θεοτόκου ἐχει ὡς ἐξῆς ἐν ἐξ στίχοις

1. Ἀνηγέρθη ὁ πάνσεπτος οὗτος καὶ θεῖος Ναός τοῦ κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τῶν Μεγάλων Πυλῶν
2. πρῶτη μὲν ἐν ἄλλῳ σχήματι παρὰ τοῦ ἐν ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Βησσαρίωνος ἀρχιεπισκόπου Λαρίσης καὶ τοῦ ἀδελφοῦ
3. αὐτοῦ Ἰγνατίου ἐπισκόπου Καππούς καὶ Φαναρίου: Ὑστερον δὲ ἐν τούτῳ τῷ περικαλλεῖ σχήματι οὖν νῦν ὁρᾶται
4. ἀνηγέρθη ἐκ βάθρων καὶ ἀνιστορήθη παρὰ Κυροῦ Νεοφύτου τοῦ αὐτῶν ἀνεψιῦ τοῦ καὶ τὸν αὐτὸν θρόνον τῆς ἀγιότητος
5. Μητροπόλεως Λαρίσης ἰθύνοντας καὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων τοῦ τε Λιτζᾶ Λουκᾶ τοῦ Δημητριάδου
6. Ἰωσήφ καὶ τοῦ Φαναρίου Μαρτυρίου. Ἐπί ἔτους 757' μηνὶ νοεμβρίῳ η', ἰνδ. α' (7066=1558).

Ἡ Μονή, ὡς εἶπον, κεῖται ἐπὶ τῆς ἀκροτάτης παρὰ τὸ στενὸν τῆς Πόρτας δεξιᾶδος τοῦ πολυκορυφίου Κόζικα, ὅς ἀρχόμενος ἀπὸ τῆς Καλαμπάκας καὶ διὰ τῶν πολλῶν καὶ ἐπαλλήλων αὐτοῦ προνοσιδῶν κορυφῶν ὄψιν φρουρίου μετ' ἐπάλλξεων παρέχων, τελευτᾷ εἰς τὸ στενὸν τῆς Πόρτα-Παναγιᾶς, περιβαλλομένη ὑπὸ κήπων εὐθαλῶν καὶ ἀμπελώνων ἐν τῷ μέσῳ δάσους πυκνοτάτου δρυῶν καὶ πιτύων καὶ ἐλατῶν καὶ ἀρκυθῶν καὶ κέδρων καὶ κραινῶν καὶ πετελεῶν καὶ ριλλυρῶν καὶ καστανεῶν δὲ καὶ μηλεῶν καὶ ἰταῶν (ὀλίγων) καὶ κεράσιων ἀγρίων τε καὶ ἡμέρων καὶ καρῶν καὶ συκῶν. Ἡ ἄποψις ἀπ' αὐτῆς εἶνε ἐπίσης ἐξαισία· ἰδίᾳ δὲ ἐν κειρῷ νυκτός τὰ ἐν τῷ ἀπεραντῶ πεδίῳ λάμποντα πρῶτα τῶν πολυπληθῶν κωμῶν, ὡς ἀστέρες ἐν ἐπιγεῖῳ στερεώματι, καὶ ἐπὶ τῶν ὁρέων δὲ οἱ ἀναπτόμενοι πυρσὶ τῶν ἀγραυλοῦντων ποιμένων καὶ πουδῶν καὶ ποιμενικός αὐλὸς καὶ βληγηθμοὶ δὲ προβάτων καὶ ὁ ἦχος τῶν σειομένων αὐτῶν κωδῶνων ἐμποιοῦσι τῇ ψυχῇ τοῦ θεωμένου ἐκ τῆς Μονῆς θυμηδίαν τινὰ καὶ ψυχαγωγίαν καὶ τέρψιν ἀνεκφραστον.

Ὅριζων ἀπεραντος ἐκτείνεται· πρὸ αὐτῆς καὶ ὁ ὀρθόκλιμος ἐξικνεῖται ἀκωλύτως ἐνθεν μὲν ἐπὶ τὸν Κόζικαν καὶ τὴν ὑπερκειμένην αὐτοῦ Πίνδον καὶ τὴν Ὄθρον καὶ τὴν Οἴτην, ἐτέρωθεν δ' ἐπὶ τὸ Πήλιον καὶ τὴν Ὀσσαν καὶ τοὺς ἐπαλλήλους βουνούς τῶν Καμβουνίων, ὧν ὑπεράνω προφαίνονται εἰς τὸ βάθος τοῦ ὀριζήσαντος δύο ἀκρόταται· γιονοσκεπεῖς κορυφαὶ τοῦ ἀγαννίφου καὶ θεῶν ἔδους Ὀλύμπου. Ἡ Μονὴ ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως αὐτῆς ἤμαζεν εἰς πλοῦτον καὶ μοναχούς, ὧν ἅπασαι αἱ ὑπερτριακόσιαι ἐν τῷ περιόλῳ κέλλαι ἦσαν πλήρεις, καὶ κτήματα δὲ πάμπολλα προσοδοφόρα εἶχεν ἐν τε τῇ Οὐγγροβλαχίᾳ καὶ ἀπὸ τῆς Θεσσαλικῆς πεδίου· ἀλλὰ τὸ μὲν ἐπιδρομαὶ καὶ λεηλασίαι κατὰ διαφόρους χρόνους γινόμεναι, τὸ δὲ ἢ παρὰ πάντα θεῖον καὶ ἀνθρώπινον νόμον ἀρπαγῆ τῶν ἐν Βλαχίᾳ κτημάτων αὐτῆς ὑπὸ τῆς Ῥωμανικῆς κυβερνήσεως ἐπήνεγκε τὴν παρακμὴν αὐτῆς. Ἀλλὰ καὶ μετὰ ταῦτα καὶ νῦν ἐτι ἔχει ἰκανὴν πρόσδοτον ἐκ τε τῆς προσκυνήσεως τῶν λειψάνων τοῦ ἁγίου, ἅτινα πανταχόθεν τοῦ Ἑλληνικοῦ βασιλείου καὶ πολλῶν δὲ τῆς Τουρκίας μερῶν ζητοῦνται ὡς ἀπαλλακτικὰ πολλῶν νόσων ἰδίᾳ τῶν ζώων, καὶ ἐκ δύο κτημάτων, τοῦ Δουδίου μίαν ὥραν ἀπέχοντος τῆς Μονῆς εἰς τὰς ὑπερβείας τοῦ βουνοῦ, καὶ τοῦ Βαρυ-

πόπι ὀλίγων τε πορρωτέρω, καὶ ἐξ ἰκανοῦ ἀριθμοῦ αἰγοπροβάτων καὶ βοῶν· ἂν δὲ διατελέσῃ διοικουμένη ὡς νῦν ὑπὸ τὴν δραστηρίαν καὶ συνετὴν διεύθυνσιν τοῦ ἰκανοῦ ἡγουμένου Πάτερ Θεοφάνους, ταχέως θὰ ἀναθάλη καὶ εἰς τὴν ἀρχαίαν θὰ περιέλθῃ ἀκμὴν. Ἡ βιβλιοθήκη τῆς Μονῆς κειμένη ἐν σκοτεινῷ τινι δωματίῳ περιέχει μικρὸν ἀριθμὸν βιβλίων ἰδίᾳ ἐκκλησιαστικῶν καὶ ἐκδόσεις ἀρχαίων συγγραφέων μετὰ λατινικῶν σχολίων τοῦ 16^{ου} αἰῶνος· τὰ δὲ χειρόγραφα παρέλαβε τῷ 1882^ο ἐπιτροπεία ἀποτελουμένη ἐκ τῶν καθηγητῶν τοῦ Πανεπιστημίου Σπυρίδωνος Φιντικλέους καὶ Νικηφόρου Καλογερά, καὶ ἀπόκεινται νῦν ἐν τῇ Ἑθνικῇ Βιβλιοθήκῃ.

Ἄξιον δὲ ἐπισκέψεως εἶνε καὶ τὸ θηραυσοφυλάκιον τῆς Μονῆς. Ἐν αὐτῷ ὑπάρχει θήκη θυμασίας τέχνης ἐκ ζύλου μέλανος πεποικιλμένου δι' ὀστράκου τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης, φέρουσα ἐπὶ τῆς κορυφῆς θόλον μετὰ σταυροῦ ὄλον σκλιστόν, ἧς ἐν τῷ μέσῳ ὑπάρχει ἑτέρα θήκη μετὰ δύο θυρωμάτων ἐπίσης σκλιστῆ περιέχουσα ἐν κιβωτίῳ ἐξ ἀργύρου ἐπιχρῦσις τὰ ἅγια λείψανα τοῦ ἁγίου Βησσαρίωνος καὶ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ ἐξ Ἀγράρων καὶ ἑτέρων ἁγίων. Ἐπὶ δὲ τῶν θυρωμάτων, ἐπὶ μὲν τοῦ δεξιῦ τῷ ὁρῶντι ὑπάρχει ἡ δε ἡ ἀμουσος ἐπιγραφῆ

σκευῶν τε ἰσῶν φύλακος γ' Εὐθυμίου
ἐμουσοῦ ἀνδρός ἠδὲ περ πεπνυμένου
Ἰγνατίου δὲ Α' ἱ CMA τοῦ Μακαρίτου
ἐκ Κλινόβου τε χεῖρες αἱ Ἰωάννου ἀψηθ'

ἐπὶ δὲ τοῦ ἀριστεροῦ

ἐς τόνδε κόσμον ἀγλαὸν τ' εὐεργέα ^{INP}_{SA}
σπουδῇ δυάδος προκ(ο)ίτων ἠνεγκε με
Μονῆς προέδρου ἠδὲ ἀρχιμανδρίτου
Ἰεροθέου πινυτοῦ τε ἐκκρίτου ἀψηθ' (1799).

Ἐν θήκῃσι δὲ ἀπλαῖς μεθ' ὕλων ὑπάρχουσι δύο ἐπιτάφιοι ὀλόχρυσοι, ὁ μὲν Ῥωμανικῆς, ὁ δὲ Ῥωσικῆς τέχνης ὁ καὶ τεχνικώτερος. Ὡσαύτως ἐν θήκῃ Εὐαγγελίου νέον δεδεμένον ὄλον διὰ χρυσοῦ φέροντος εἰκόνας ἐξαισίας τέχνης ἐκ τῆς βιβλικῆς ἱστορίας. Ἐν ἑτέρῳ δὲ κιβωτίῳ ὑπάρχουσι πλείστοι σταυροὶ μεγάλοι τε ἐν σχήματι ψαλτηρίου καὶ μικροὶ ἐκ ζύλου ἔχοντες γεγλυμμένα γεγονότα ἐκ τῆς ἱερᾶς ἱστορίας θυμασίας καὶ λεπτεπιλέπτου τέχνης ἐπαργυροὶ καὶ ἐπιχρῦσοι, τινὲς δὲ καὶ διάλιθοι· ἐν τῷ αὐτῷ δὲ κιβωτίῳ ὑπάρχει καὶ ὁ ἀρχιερατικὸς μανδύας τοῦ ἁγίου Βησσαρίωνος ἀνερίαις σωζόμενος.

Ἐν δὲ τῷ ἁγίῳ βήματι τοῦ Ναοῦ ὑπάρχει ἐν γρήσει ἀπλούστατον Εὐαγγέλιον, ἀλλὰ σπανίως ἐκδόσεως φέρον ἐπὶ τῆς προσόψεως γεγραμμένα

Ἡ καινὴ Διαθήκη
νόμος Ἐρωτος
ἐν τῷ ὄρει
Σιών
ἐκ βασιλικῆς τυπογραφίας
ἐν Παρισίοις
αχμβ' (1642).

Ἐνταῦθα δὲ καλὸν κρίνομεν νὰ ἐπισυνάψωμεν διὰ βραχέων τὰ κατὰ τὸν βίον τοῦ ἱδρυτοῦ τῆς Μονῆς ἁγίου Βησσαρίωνος καὶ τοῦ ἀνεψιῦ αὐτοῦ Νεοφύτου τοῦ ἱδρυτοῦ τοῦ νῦν σωζομένου περικαλλεστάτου Ναοῦ. Οὗτος ἐγεννήθη ἐν Πόρτα-Παναγιᾶ ἔτει ἀπὸ μὲν Ἀδὰμ 6997, ἀπὸ δὲ Χριστοῦ γεννήσεως 1489 ἐκ γονέων εὐσεβῶν Σωτῆρος καὶ Μαρίας (γενομένων μετὰ τὴν ἰδρύσιν τῆς Μονῆς μοναχῶν καὶ ἐπονομασθέντων Σάββα καὶ Μαρίνης, τελευτησάντων δὲ ἐν Πόρτα-Παναγιᾶ) καὶ ἐκεῖ ἐβαπτίσθη καὶ διέμεινε μετὰ τῶν γονέων του μέχρι τῆς ἡλικίας 10 ἐτῶν μαθὼν καὶ τὰ πρῶτα γράμματα. Δεκαετῆς δὲ γενόμενος μετέβη εἰς Τρίκαλα παρὰ τὸν Μάρκον Λαρίσης γέροντά του διαμένοντα τότε ἐν Τρίκαλαις, ἕνεκα ἐρίδων ἐν τῇ αὐτοῦ ἀρχιεπισκοπῇ, ὡς ὑποτακτικὸς τε καὶ δοκιμὸς· βαθμῶν δὲ ἐχειροτονήθη παρὰ τοῦ γέροντός του ἀναγνώστης, ὑποδιάκονος, διάκονος, ἱερέως καὶ ἀρχιερέως Δομενίκου καὶ Ἐλασσῶνος, ἀλλὰ δὲν ἐγένετο ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ δεκτός καὶ ἐπανῆλθε παρὰ τὸν αὐτοῦ γέροντα. Ἐπειτα ἀποθανόντος τοῦ Σταγῶν Νικάνορος (1514) ἐν Καλαμπάκῃ ἐστάλη ἐκεῖ ὡς ἐπίσκοπος καὶ διετέλεσεν ἔτη ἐξ. Μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ αὐτοῦ γέροντος ψήφῳ τοῦ λαοῦ καὶ τῶν ἀρχιερέων προεβιάζεται τῷ 1520 εἰς τὸν μητροπολιτικὸν θρόνον Λαρίσης. Ἰδρύσας δὲ τὴν Μονὴν ταύτην, ἣν ἀπεκάλεσε τοῦ Δουδίου (ἐκ τοῦ παρκαίμενου χωρίου Δουδίου, κληθέντος οὕτω ἐκ τῶν πολυδένδρων, ἅτινα καλοῦνται δούδικα, δουδικάρια), ὡς καὶ τὴν ἐπὶ τοῦ Ἀγγελῶν γέφυραν τὴν ἐπονομαζομένην τοῦ Κοράκου, μεταβίβας δὲ τῷ 1529 καὶ εἰς Οὐγγροβλαχίαν πρὸς συλλογὴν συνδρομῶν ὑπὲρ τῆς Μονῆς, ἐκοιμήθη ἐν Κυρίῳ ἔτει ἀπὸ μὲν Ἀδὰμ ζμβ', ἀπὸ δὲ Χριστοῦ γεννήσεως αχμ' ἰνδ. ἰδ' ἧτοι 1541 σепτεμβρίου 13^η ἡμέρᾳ δευτέρᾳ. Ὁ δὲ ἀνεψιὸς αὐτοῦ Νεόφυτος ἐχειροτονήθη ἐπίσκοπος Σταγῶν ὑπὸ τοῦ ἁγίου Βησσαρίωνος τῷ αὐτῷ ἔτει τῆς εἰς τὸν μητροπολιτικὸν θρόνον προαγωγῆς αὐτοῦ (1520). Ἐτει δὲ ζνη' μηνὶ ἰουνίῳ ἰνδ. η' (1550) προήχθη εἰς τὸν μητροπολιτικὸν θρόνον Λαρίσης.

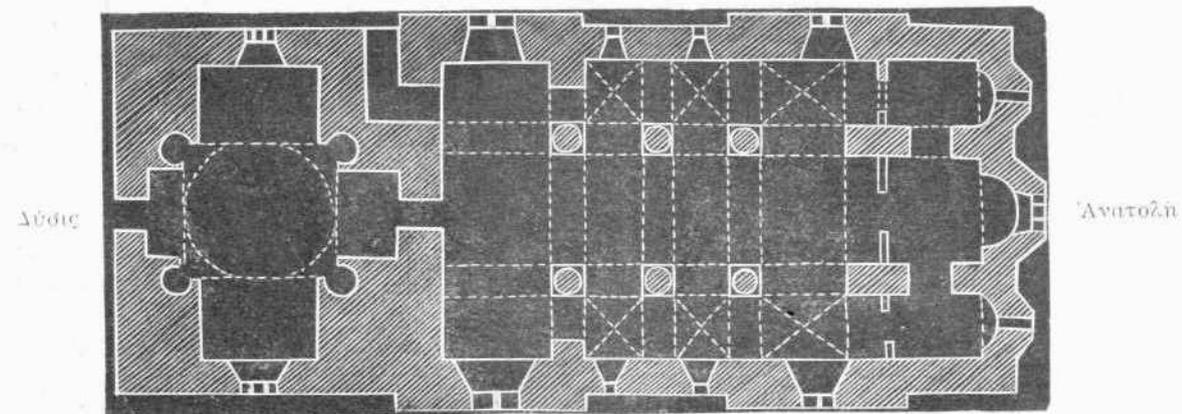
Ἐν τῇ Μονῇ σωζόνται τρεῖς διαθήκαι τοῦ ἁγίου

Βησσαρίωνος ἐπὶ μεμβράνης, ἡ μὲν πρώτη ἀνευ ἡμερομηνίας, ἣν ἀλλαγῆναι θὰ δημοσιεύσωμεν, αἱ δ' ἕτεραι δύο ὑπὸ κοινὴν χρονολογίαν ζμγ' (1535) ἰνδ. η', ἧς ἐπικυροῖ σιγγιλιώδες γράμμα τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Ἰερεμίου ἔτει 1539 ἰνδ. θ'. Ἐν ἀπάσαις δὲ παρέχονται τοῖς μοναχοῖς ὑποθήκαι καὶ παραινέσεις σοφαὶ περὶ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν ὀφείλουσι νὰ δικαιτῶνται ἐν τῇ Μονῇ. Εἰκάζεται δὲ ὅτι ἐγράφησαν ὑπὸ τοῦ Νεοφύτου ἀνεψιῦ τοῦ ἁγίου Βησσαρίωνος ἀνδρός λογίου καὶ ἐγκρατοῦς τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης.

Ἄξιον δὲ παρατηρήσεως ὅτι ἐκ τῶν γραψάντων περὶ Θεσσαλίας οἱ μὲν ἀκροθιγῶς ποιοῦνται λόγον περὶ τε τοῦ σπουδαιοτάτου ἐν Πόρτα-Παναγιᾶ Βυζαντικοῦ μνημείου, τοῦ περιεργότερου ἴσως τῶν ἐν Ἑλλάδι σωζομένων ἐκ ταύτης τῆς ἐποχῆς, καὶ περὶ τῆς Μονῆς Δουδίου, τινὲς δὲ καὶ σφάλονται ὡς ὁ κατὰ τὸ 1836 συγγράψας καὶ ἐκδόους ἐν Πέστη τῆς Οὐγγαρίας χωρογραφίαν τῆς Θεσσαλίας Ἰωάννης Α. Λεονάρδος ἐξ Ἀμπελακίων γράφων ὅτι ἡ Μονὴ Δουδίου ἐκτίσθη ὑπὸ τοῦ ἁγίου Ἀγγιλίου ἀρχιεπισκόπου Λαρίσης συγγῆς αὐτοῦ πρὸς τὸν ἅγιον Βησσαρίωνα.

Τῇ δὲ ἰουνίῳ κυριακῇ τῆς Πεντηκοστῆς ἀσπασάμενοι τοὺς πατέρας ἀπῆλθον τῆς Μονῆς ἀκολουθοῦντες καὶ τοῦ ἡγουμένου καὶ κατήλθον δι' ἑτέρας ὁδοῦ ἱππασίμου εἰς τὸ χωρίον Δουδίου, ἐξ οὗ μετέβημεν εἰς Πόρταν, ἐνθα ἀνέμενε ἡ ἀμαζα, ἧς ἐπιβάντες ἐπορευόμεθα πρὸς τὰ Τρίκαλα. Πραρικώτατον δ' ἦν τὸ θέμα τῶν ἐν τοῖς ἀγροῖς ἐορταζόντων χωρικῶν μετὰ παικῶν ἀμυρίσεων, ἰδίᾳ δὲ τῶν γυναικῶν, ὧν αἱ πλείστα ἐκλαμῶντο, τινὲς δὲ καὶ ἐπότιζον τοὺς κήπους. Μικρὸν δὲ πορρωτέρω ἐν τῷ χωρίῳ Μπελίσι παρέστη εἰδύλλιον ἐκ τῶν σπανιωτάτων· νεάνιδες λευχεῖμνες φέρουσαι κόσκινα ἐν ταῖς χερσὶν ἅμα ἰδοῦσαι ἡμᾶς παρεκύνοντες ἐτάχθησαν ἐν μιᾷ σειρᾷ καὶ ἤρξαντο ἔδουσαι ἅμα τι τερψίθυμον ὑποκλίνουσαι τὰς κεφαλὰς ἀδιαλείπτως ὡς πρὸς χειρετισμόν. Ρίψαντες δ' αὐταῖς κέρματά τινα ἔχωροῦμεν οὕτω ψυχαγωγούμενοι, ἕως ἀφικόμεθα εἰς τὴν πόλιν.

N. F. X. ΖΩΓΙΑΗΣ

Κάτοψις τοῦ ἐν Πόρτα-Παναγιᾶ Ναοῦ. Κλίμαξ 1/200

Ἡ ἀνθρωπότης ἐν ἔτει 2000

Ὁ ἐν Παρισίοις ἀκαδημαϊκὸς καὶ διάσημος γη-
μικὸς Berthelot ἐξεφώνησεν ἐν συμποσίῳ δοθέντι
παρὰ χημικῶν λόγον, ἐν ᾧ παρέσχε φανταστικὴν
εἰκόνα τῆς ἀνθρωπότητος τοῦ μέλλοντος, τοῦ πολι-
τισμοῦ τῶν προσεγγόντων χρόνων, οἷον θὰ μεταπλάσῃ
αὐτὸν ἡ ἐπιστήμη. Ὁ λόγος οὗτος εἶνε περιέργως
σελις, χαρακτηριστικωτάτη διὰ τὸ παράβολον τῶν
ἐλπίδων, ἃς ἐμπνέουσιν αἱ μεγάλαί προδοί τῆς ἐπι-
στήμης. Διὰ ταῦτα ἰερωθήκαμεν χρήσιμον τὴν εἰς
τοὺς ἡμετέρους ἀναγνώστους μεταδόσιν τοῦ ωραίου
τούτου λόγου τοῦ κορυφαίου τῶν Γάλλων χημικῶν,
παριστάνοντος εὐφραδῶς τὴν διὰ τῆς χημείας μετα-
μόρφωσιν τοῦ ἀνθρώπου βίου.

*

«Τὸ μέλλον τῆς χημείας ἔσται ἄνευ ἀριθμολογίας
πολλῶ ἀνώτερον τοῦ παρελθόντος αὐτῆς. Ἄφετέ
με νὰ εἶπω εἰς ὑμᾶς τὰ περὶ τούτου ὄνειρό μου.
Εἶνε ωραῖον τὸ βραίνειν πρὸς τὰ πρόσω διὰ τῶν
πραγμάτων μὲν, ὁσάκις τούτο εἶνε δυνατόν, ἀλλὰ
πάντοτε ὅμως διὰ τῆς διανοίας. Ἡ ἐλπίς εἶνε ἡ
ὠθοῦσα τὸν ἄνθρωπον καὶ παρέχουσα εἰς αὐτὸν τὴν
πρὸς τὰ μεγάλα ἐνέργειαν. Δοθεῖσας δὲ ἀπαξ τῆς
ὠθησεως, δὲν πραγματοποιοῦνται μὲν πάντοτε τὰ
προσδοκηθέντα, ἀλλὰ πραγματοποιεῖται ὅμως ἄλλο
τι, πολλάκις ἐπιφανέστερον. Τίς θὰ ἤθελε τολ-
μήσει νὰ προαγγεῖλῃ πρὸ ἐκατὸν ἐτῶν τὴν φωτο-
γραφίαν καὶ τὸ τηλέφωνον;

Ἄφετέ με λοιπὸν νὰ εἶπω εἰς ὑμᾶς τὰ ὄνειρό
μου. Ἡ ὥρα εἶνε κατάλληλος, διότι μετὰ τὴν
πόσιν ἐκφράζει τις τὰ ἐνδομυρῶντα μυστικά.

Ἐγείνε πολλάκις λόγος περὶ τοῦ μέλλοντος τῶν
ἀνθρωπίνων κοινωνιῶν ἃς φαντασθῶ λοιπὸν καὶ ἐγὼ
αὐτὰς οἶμαι ἔσονται ἐν ἔτει 2000· ἐννοεῖται ὅτι θὰ
ἐξετάσῃ αὐτὰς ἐκ χημικῆς ἀπόψεως, ἂν οὐ ἄλλως
ἢ χημεία ἦτο τὸ ἀντικείμενον τοῦ ἡμετέρου συμ-
ποσίου τούτου.

Ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ δὲν θὰ ὑπάρχωσι πλέον ἐν
τῷ κόσμῳ οὔτε γεωπονία, οὔτε ποιμένες, οὔτε γεωρ-
γοί. Τὸ πρόβλημα τῆς ἀνθρωπίνης ὑπάρξεως διὰ
τῆς καλλιέργειας τῆς γῆς θὰ ἔχη καταργηθῆ διὰ
τῆς χημείας. Δὲν θὰ ὑπάρχωσι πλέον ἀνθρωποκω-
ρῆα καὶ ὑποχθόνιοι βιομηχανία, κατ' ἀκολουθίαν
οὐδὲ ἀπεργαίαι ὀρυγέων. Τὸ πρόβλημα τῶν καυσίμων
ὕλων θὰ καταργηθῆ διὰ τῆς συνδρομῆς τῆς χη-
μείας καὶ τῆς φυσικῆς. Δὲν θὰ ὑπάρχωσι πλέον
οὔτε τελωνεῖα, οὔτε προστατευτικὸν σύστημα, οὔτε
πολέμοι, οὔτε σύνορα ποτιζόμενα ὑπὸ αἵματος ἀν-
θρώπου. Ἡ ἀεροπορία μετὰ τῶν ἐκ τῆς χημείας
ἐκπηγαζόντων κινητηρίων αὐτῆς ὀργάνων θὰ ἔχη
μεταβάλλει πάντα ταῦτα εἰς πράγματα παρελθόντα
καὶ ἀπρηχαιωμένα. Ἡ ἀνθρωπότης θὰ ἔχη προχω-
ρήσει τότε πολὺ πρὸς τὴν πραγμάτωσιν τῶν ὀνειρῶν
τοῦ σοσιαλισμοῦ... ἀρκεῖ νὰ κατορθωθῆ ἡ ἀνα-
κάλυψις χημείας πνευματικῆς μελλούσης νὰ μετα-
βάλλῃ τὴν ἠθικὴν φύσιν τοῦ ἀνθρώπου ἐπ' ἴσης βι-

ζικῶς ὅσον ἡ καθ' ἡμᾶς χημεία μεταβάλλει τὴν
ὕλικὴν φύσιν.

Αἱ ἐπαγγελίαι αὗται εἶνε μεγάλαί, ἀλλὰ πῶς θὰ
πραγματοθῶσι; Τοῦτο θὰ πειραθῶ νὰ εἶπω εἰς
ὑμᾶς.

Τὸ θεμελιῶδες πρόβλημα τῆς βιομηχανίας ἐγ-
κεῖται εἰς τὴν ἀνακάλυψιν πηγῶν ἐνεργείας ἀνεξ-
αντλήτων καὶ ἀνανεομένων σχεδὸν ἄνευ ἐργασίας.

Εἶδομεν ἤδη τὴν δύναμιν τῶν ἀνθρωπίνων χει-
ρῶν ἀντικαθισταμένην ὑπὸ τῆς τοῦ ἀτμοῦ, ἥτοι
ὑπὸ τῆς χημικῆς ἐνεργείας τῆς ἐκπηγαζούσης ἐκ τῆς
καύσεως τοῦ ἀνθρακός· ἀλλὰ τὸ ὑλικὸν τοῦτο κατ'
ἀνάγκην ἐξάγεται ἐπιπόνως ἀπὸ τῆς γῆς καὶ ἡ πο-
σότης αὐτοῦ ἐλαττοῦται ἀπαύστως. Πρέπει νὰ εὑ-
ρεθῆ τι καλλίτερον πρὸς ἀντικατάστασιν αὐτοῦ, ἢ
δὲ βάσις τῆς ἀνακαλύψεως ταύτης εἶνε εὐληπτός·
πρέπει νὰ χρησιμοποιηθῆ ἡ ἠλιακὴ θερμότης, πρέπει
νὰ χρησιμοποιηθῆ ἡ ἐν τῷ κέντρῳ τῆς γῆνης σφαι-
ρας θερμότης. Αἱ διηνεκεῖς προδοί τῆς ἐπιστήμης
παρέχουσι τὴν εὐλογον ἐλπίδα, ὅτι θὰ ἐπιτευχθῆ ἡ
χρήσις τῶν νέων τούτων πηγῶν ἐνεργείας ἀτελευ-
τήτου. Θὰ ἴρκει ἡ σκαρὴ φρεάτων ἐχόντων βάθος
τριεχιλίων ἕως τετραεχιλίων μέτρων, τοῦθ' ὅπερ
δὲν ὑπερβαίνει ἴσως ἤδη τὰ μέσα τῆς σημερινῆς μη-
χανικῆς καὶ πολὺ μᾶλλον τῆς τοῦ μέλλοντος.

Ἐν τῷ βάθει ἐκείνῳ θὰ εὐρεθῆ ἡ θερμότης, πηγὴ
πάσης ζωῆς καὶ πάσης τέχνης. Τὸ δὲ ὕδωρ ἐν τῷ
βάθει τούτων τῶν φρεάτων ἐμελλε ν' ἀνέρχεται εἰς
θερμοκρασίαν ὑψηλὴν καὶ ν' ἀναπτύσσῃ πίεσιν ἰκανὴν
πρὸς κίνησιν πάσης οἰαδὴποτε μηχανῆς.

Ἡ δὲ ἀέναντος τοῦ ὕδατος ἐκείνου διύλισις ἐμελλε
νὰ παράγῃ τὸ καθαρὸν ἐκεῖνο ὕδωρ τὸ ἀπηλλαγ-
μένον παντός μικροβίου ὅπερ ἀναζητοῦμεν σήμερον
διὰ μεγάλων δαπανῶν ἐν πηγαῖς ἐνίοτε μεμολυσμέ-
ναις. Ἐν τῷ βάθει ἐκείνῳ ἡ ἐπιστήμη τοῦ μέλλον-
τος θ' ἀποκτήσῃ πηγὴν θερμοηλεκτρικῆς ἐνεργείας
ἀπεριορίστου καὶ ἀπαύστως ἀνανεομένης. Θὰ παρί-
στατο λοιπὸν ἡ δύναμις ἀπανταχοῦ, ἐν ἅπασιν τοῖς
σημείοις τῆς γῆνης σφαιρας, καὶ πολλάκι χιλιετηρί-
δες αἰῶνων θὰ παρήρχοντο πρὶν ἢ ἐπέλθῃ αἰσθητὴ
μείωσις τῆς μεγάλης δυνάμεως ταύτης.

Ἄλλ' ἐπανέλθωμεν εἰς τὸ προκείμενον, ἥτοι εἰς
τὴν χημείαν. Ὁ λέγων πηγὴν ἐνεργείας θερμογόνου
ἢ ηλεκτρικῆς λέγει πηγὴν ἐνεργείας χημικῆς. Τοιαύ-
της δ' ὑπαρχούσης πηγῆς, ἢ κατασκευῆ πάντων τῶν
χημικῶν προϊόντων ἀποβαίνει εὐχερῆς καὶ οικονομικὴ
ἐν παντὶ χρόνῳ καὶ τόπῳ, ἐν παντὶ σημείῳ τῆς ἐπι-
φανείας τῆς γῆνης σφαιρας.

Οὕτω θὰ εὐρεθῆ ἡ οικονομικὴ λύσις τοῦ μεγίστου
ἴσως τῶν εἰς τὴν χημείαν ἀναγομένων προβλημάτων,
τοῦ τῆς κατασκευῆς τῶν θρεπτικῶν ὑλών. Καὶ κατ'
ἀρχὴν μὲν εἶνε ἤδη λελυμένον ἡ σύνθεσις τῶν λιπῶν
καὶ τῶν ἐλαίων ἔχει κατορθωθῆ ἀπὸ τεσσαρακονταε-
τίας, ἢ δὲ τῶν σακχαρῶν καὶ τῶν υδρογονοανθρά-
κων συντελεῖται σήμερον καὶ ἡ τῶν ἀζωτούχων σω-
μάτων δὲν ἀπέχει πολὺ ἀπὸ τῆς πραγματοποιήσεως.
Οὕτω δὲ τὸ πρόβλημα τῶν τροφίμων, μὴ το λη-
σμονήσωμεν, εἶνε πρόβλημα χημικόν. Καθ' ἣν ἡμέ-
ραν ἡ ἐνέργεια κατορθωθῆ οικονομικῶς δὲν θὰ βρα-
δύνη νὰ ἐπέλθῃ καὶ ἡ κατασκευὴ παντοειδῶν τρο-

φίμων διὰ τοῦ ἀνθρακός, παραλαμβάνομένου ἀπὸ τοῦ
ἀνθρακικοῦ ὀξέος, τοῦ υδρογόνου καὶ τοῦ ὀξυγόνου,
λαμβάνομένων ἀπὸ τοῦ ὕδατος, διὰ τοῦ ἀζώτου,
ἐξαγομένου ἐκ τῆς ἀτμοσφαιρας.

Τοῦθ' ὅπερ μέχρι τοῦδε ἐπραξάν τὰ φυτὰ, βοη-
θούμενα ὑπὸ τῆς ἐκ τοῦ περιβάλλοντος σύμπαντος
παραλαμβάνομένης ἐνεργείας τελοῦμεν ἡμεῖς ἤδη
καὶ θὰ τελέσωμεν ἐτι καλλίτερον προϊόντος τοῦ χρό-
νου κατὰ τρόπον ἐκτενέστερον καὶ ἐντελέστερον ἢ ἡ
φύσις, διότι τοσαύτη εἶνε ἡ δύναμις τῆς χημικῆς
συνθέσεως.

*

«Θὰ ἔλθῃ ἡμέρα, καθ' ἣν ἕκαστος θὰ συμπαρα-
λαμβάνῃ πρὸς ἰδίαν τροφήν θηκάριον ἀζωτούχων
ὕλων, βῶλον λιπαρῶν οὐσιῶν, μικρὸν τεμάχιον ἀμύ-
λου ἢ σακχάρου, φιαλίδιον ἀρωματικῶν ἡδυσμάτων,
ταῦτα πάντα κατασκευασμένα οικονομικῶς καὶ εἰς
ἀνεξαντλήτους ποσότητες ὑπὸ τῶν ἡμετέρων ἐργο-
στασιῶν. Καὶ δὴ θὰ παράγονται ταῦτα πάντα ἀνε-
ξαρτήτως ἀπὸ τῶν ἀκωνορίστων ἐποχῶν τοῦ ἔτους,
τῆς βροχῆς ἢ τῆς ξηρασίας, τῆς θερμότητος τῆς
μαραινούς τῶν φυτῶν ἢ τοῦ παγετοῦ τοῦ κατα-
στρέφοντος πᾶσαν ἐλπίδα καρποφορίας, καὶ ἔσονται
ἀπηλλαγμένα τῶν παθογόνων ἐκείνων μικροβίων,
τῆς ἐστίας τῶν ἐπιδημιῶν, τῶν πολεμιῶν τῆς ἀν-
θρώπινης ζωῆς.

Τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἡ χημεία θὰ ἔχη ἐπιτελέσει
ἐν τῷ κόσμῳ μεταβολὴν ῥιζικὴν, ἣς οὐδεὶς δύναται
νὰ προὑπολογίσῃ τὴν ἔκτασιν. Δὲν θὰ ὑπάρχωσι
πλέον οὔτε ἀγροὶ καλυπτόμενοι ὑπὸ ἀμυγῶν, οὔτε
ἀμπελώνες, οὔτε λιμῶνες πλήρεις κτηνῶν. Τοῦ δὲ
ἀνθρώπου θαυμάσια ἢ γλυκύτης καὶ ἠθικότης, ἐπειδὴ
θὰ παύσῃ νὰ ζῆ ἐν μέσῳ σφαγῶν καὶ καταστροφῆς
πλασματῶν ζῶντων. Δὲν θὰ ὑπάρχῃ πλέον διαφορά
μεταξὺ χωρῶν εὐφόρων καὶ χωρῶν ἀφόρων. Ἴσως
μάλιστα αἱ ἀμυγδαλεῖς ἔρημοι ἀποθῶσιν ἢ ἐπιλεικῶς
διαμονῆ τῶν ἀνθρωπίνων πολιτισμῶν, ἐπειδὴ ἔσον-
ται ὑγιεινότερα τῶν μεμολυσμένων ποταμολύστων
ἢ ὑπὸ τῆς θαλασσίας ἀμμου προσεχωσμένων ἑδα-
φῶν καὶ τῶν ἐκ τῆς σήψεως πεπιασμένων ἐλωδῶν
πεδιάδων, αἵτινες εἶνε σήμερον αἱ ἔδραι τῆς καθ'
ἡμᾶς γεωργίας.

Ἐν δὲ τῷ καθολικῷ τούτῳ βασιλείῳ τῆς χημι-
κῆς δυνάμεως μὴ πιστεύσητε ὅτι προώρισται νὰ ἐκ-
λίπωσιν ἡ τέχνη, ἢ καλλονή, τὸ θέλημα τοῦ ἀν-
θρώπου βίου. Ἡ γῆνη ἐπιφάνεια θὰ παύσῃ χρη-
σιμοποιουμένη ὡς σήμερον ἢ μᾶλλον, ἃς το εἶπωμεν
ταπεινῆ τῇ φωνῇ, παραμορφουμένη ὑπὸ τῶν εἰς
γεωμετρικὰ σχήματα σχιζόντων αὐτὴν ἐργῶν τοῦ
γεωπόνου· θὰ καλυφθῆ δὲ τότε ὑπὸ γλόσσης, ὑπὸ δα-
σῶν, ὑπὸ ἀνθέων. Ἡ δὲ γῆ θὰ καταστῆ εὐρὺς κῆπος,
ποτιζόμενος ὑπὸ τῆς ἀφθονοῦ ἐκχύσεως τῶν υποχθον-
νίων ὑδάτων, καὶ τὸ ἀνθρώπινον γένος θὰ ζῆσῃ ἐπ' αὐ-
τῆς ἐν ἀφθονίᾳ καὶ ἐν τῇ γαρμοῇ τοῦ μεθευρισμένου
χρυσοῦ αἰῶνος. Ἀλλὰ μὴ νομίσθητε ὅμως, ὅτι θὰ
ζήσωσιν οἱ ἄνθρωποι ἐν ἀρχῇ καὶ ἠθικῇ διαφθορᾷ.

Ἡ ἐργασία ἀποτελεῖ μέρος τῆς εὐτυχίας. Τίς
γνωρίζει τοῦτο καλλίτερον τῶν ἐνταῦθα παρόντων
χημικῶν; Δὲν ἔχει ῥηθῆ ἐν τῇ Σοφίᾳ Σολωμῶντος
«ὅτι ὁ πονῶν περὶ τὴν σοφίαν αὐξάνει τὴν ἐργα-

σίαν»: Ἐν τῷ μέλλοντι χρυσῷ αἰῶνι ἕκαστος θὰ
ἐργασθῆ εἴπερ ποτέ. Ὁ δὲ ἄνθρωπος ὁ ἐργαζόμενος
εἶνε ἀγαθός, καὶ ἡ ἐργασία εἶνε ἡ πηγὴ πάσης ἀρε-
τῆς. Ἐν τῷ ἀνανεωμένῳ ἐκείνῳ κόσμῳ ἕκαστος θὰ
ἐργάζεται μετὰ ζήλου, ἐπειδὴ θ' ἀπολαύσῃ τὸν
καρπὸν τῆς ἐργασίας αὐτοῦ, ἕκαστος δὲ θὰ εὐρῆ ἐν
τῇ ἀνταμοιβῇ ταύτῃ τῇ νομίμῳ καὶ ὀλοσχερεῖ τὰ
μέσα πρὸς ὑψίστην ἀνάπτυξιν τῆς πνευματικῆς,
ἠθικῆς καὶ αἰσθητικῆς αὐτοῦ προόδου.

Κύριοι, εἴτε ἂν ἐκπληρωθῶσι ταῦτα τὰ ὄνειρα
εἴτε ἄλλα, θὰ εἶνε πάντοτε ἀληθές, ὅτι ἡ εὐτυχία
ἀποκτάται διὰ τῆς δράσεως καὶ ἐν τῇ δράσει προα-
γομένη εἰς τὴν ἀνωτάτην αὐτῆς ἔντασιν.

«Αὕτη ἐστὶν ἡ νίκη ἢ νικῆσασα τὸν κόσμον, κατὰ
τὸ ἀρχαῖον χριστιανικὸν λόγιον, ἡ πίστις ἡμῶν.»

M. BERTHELOT

***

Ἡ ἄσπρες τρίχες

Προχτὲς εἶδα—δυστυχία μου!
σ' τὸν καθρέφτη μου ἐμπρὸς
ἄσπρες τρίχες σ' τὰ μαλλιά μου
κι' εἶπα—ὄμοσ' ὁ καιρὸς!

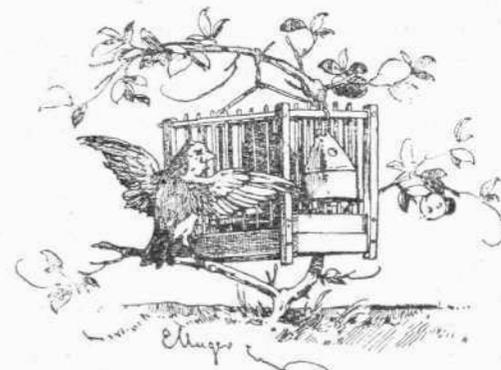
Τῆς πολυπαθῆς Ζωῆς μου
—εἶπα—νὰ τὸ κύμα σπᾶ
σ' τὴν κορφή τῆς κεφαλῆς μου,
καὶ λευκοὺς ἀφρούς σκορπᾶ!—

Τὸ τι ἐσκέφτηκα, δὲν κρένω,
τὸ βαστάω μυστικῶς
ἀπ' τὴ θάλασσαν μου χορταῖνο
μοναχὸς σὰν τὴν κρατῶ.

Νέα αἰσθήματα μὲ δέθνον
τ' ἀσπρισμένα μου μαλλιά
λὲς τὴν ἀνοιξὶ μου φέθνον,
μοιάζουν τὴν ἀμυγδαλιά!

Μοιάζω χίλια δυὸ λουλουδία,
κρίνα, λείρια, γιανθεμιά·
ἀποδονιοῦ ψέλω τραγοῦδία
κι' ἔχω κέκνου φορεσιά!

Π. ΣΑΛΜΑΣ

Δ. Χαϊδιώτης
καθηγητής του Πανεπιστημίου

ΧΡΟΝΙΚΑ

Φιλολογικά

Ἀγγέλλεται ἐκ Παρισίων ἡ προσεχὴς ἔκδοσις τοῦ «Ἑσπερινού», μυθιστορηματικῆς ἀνεκδότου τοῦ Γκαὺ δὲ Μωπασάν, τὸ ὅποιον ἀνευρέθη σχεδὸν πλήρες — διότι μόνον σελίδες τινὲς ἔλλείπουσιν ἐκ τοῦ μέρους, — μεταξύ τῶν χειρογράφων τοῦ ἀποστόλου συγγραφέως. Ὁ «Ἑσπερινός» ἐπὶ τοῦ ὁποίου πολλὰς ἐλπίδας ἐστήριζεν ὁ Μωπασάν, ἐπιστεύοντα κατ' ἀρχάς ὅτι εἶχε τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν μετὰ τὴν Καταστροφὴν τοῦ Ζυλά καὶ ὅτι ἐπρόκειτο περὶ εὐγενεῶς ἀμιλλῆς μεταξύ τῶν δύο συγγραφέων ὡς πρὸς τὴν περιγραφὴν τοῦ Γαλλογερμανικοῦ πολέμου. Ἀλλ' ἡ δημοσιεύσις τῆς ὑποθέσεως ἀπέδειξε ψευθεῖς τὰς φημὰς ταύτας. Ὁ «Ἑσπερινός» εἶνε ἡ παθητικὴ ἱστορία δύο ἀδελφῶν. Ὁ εἰς εἰνε ὄρατος, εὐρωστὸς, ὕψους. Ὁ ἄλλος, τὸν ὅποιον ἡ μήτηρ του ἐγέννησε πρόωρα, πεσοῦτα ἐγκυῶς κατὰ τινὰ φωνὴν πρὸ τῶν Πρωσίων, εἶνε ἀσχημὸς, ἐλαττωματικὸς, ἀσθενικός. Τὰ παιδιά ἀναπτύσσονται, ἡ μήτηρ ἀγαπᾷ καὶ περιποιεῖται τὸ τελευταῖον, βαρέως φέρουσα μάλιστα τὴν εὐτυχίαν τοῦ πρώτου υἱοῦ τῆς, διότι νομίζει ὅτι τὴν κλέπτει ἀπὸ τοῦ δευτέρου. Οἱ δύο ἀδελφοὶ συναντῶνται κατοῦντες εἰς τὸν ἴσωνα, ἀγαπῶντες μίαν καὶ τὴν αὐτὴν νεκρίδα. Ἀλλ' αὐτῇ, μεθ' ὅλας τὰς ἐξ οἴκου περιποιήσεις πρὸς τὸν δευτέρου, ὁ ὅποιος πρὸς στιγμὴν νομίζει ἑαυτὸν εὐτυχῆ καὶ ἀγαπώμενον, προτιμᾷ τὸν πρῶτον, ἡ δὲ προτιμηθὴς αὐτῇ φρονεῖ τὸν δυστυχῆ ἑκείνον, τοῦ ὁποίου διαφεύδονται ὅλα τὰ ὄνειρα. Εἶνε ἀσθενής, ἐτοιμοθάνατος, Παρὰ τὴν κλινὴν τῆς ἀγωνίας του ἵσταται ἡ μήτηρ. Αἰρῆς ἡγεῖ βραδέως καὶ μελαγχολικός ὁ κωδωνοῦ τοῦ Ἑσπερινού. Ἡ μήτηρ γονυπετεῖ καὶ προσεύχεται ἄλλ' ἀκέως ἐξαισθημένη, βλέπει περιπαθεῖς βλέμμα πρὸς τὸν θνήσκον τέκνον τῆς καὶ ἐγείρουσα τὴν πυγμὴν πρὸς τὸν οὐρανὸν καταρᾶται τὸν ἀσπλαγγνον Θεόν. Τοιαύτη ἡ ὑπόθεσις τοῦ ἔργου, τὸ ὅποιον μετ' ἀνωτομονησίας περιμένει ἡ φιλολογικὴς κἀσμος. Ἐκτός δὲ τοῦ «Ἑσπερινού» ὁ Γκαὺ δὲ Μωπασάν ἀπέκρινε ἀνεκδότου καὶ τὴν «Ξένην Ψυχὴν», ἀλλ' ἐξ αὐτῆς ὀλίγα μόνον κεφάλαια εὐρέθησαν, ἐκτάκτου δυνάμεως καὶ ταῦτα.

— Τὴν 13 Αὐγούστου ἀπεθίωσεν ἐν τῇ ἐν Ποχαίει τῆς Ζακύνθου ἐπαύλει του, ὁ ἀρχιεπίσκοπος Διονύσιος Λάτας. Γεννηθεὶς ἐν Γερακάρῳ, χωρίῳ τῆς Ζακύν-

θου, ἐκ γονέων πτωχῶν, ἀπέκρινε ἐν νεαρῇ ἡλικίᾳ τὴν πατριδα του καὶ μετὰ μυρίας σταρῆσεις καὶ περιπετειὰς κατώρθωσε νὰ εὐρῆ τὰ μέσα καὶ νὰ πέλθῃ εἰς Ἱερουσαλήμ, ὅπου ἐξεδιδαχθῆ ἐν τῇ ἐκεῖ Ἱερατικῇ Σχολῇ. Ἐπιστρέψας εἰς Ἀθήνας διεκρίθη ἐνωρὶς ὡς ρήτωρ ἐκκλησιαστικῶς, ἀπέκτησε πολλοὺς θαυμαστάς, εἰς δὲ ἐξ αὐτῶν, ὁ Λουκάς Ράλλης, ἰδίαις δαπάναις τὸν ἐστειλεν εἰς Γερμανίαν χάριν εὐρύτερον θεολογικῶν σπουδῶν. Ὅταν καὶ πάλιν ἐπανήλθεν εἰς Ἀθήνας, ἐπρόκειτο νὰ διορισθῆ καθηγητῆς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ, ἀλλὰ κατηγορηθεὶς ἐπὶ καινοδοξίᾳ, διὰ φράσιν τινὰ περὶ τῆς Θεοτόκου, διαφυγοῦσαν αὐτὸν ἐν ᾧ ἐκήρυττεν, ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῆ τῆς ἐδρας του καὶ νὰ περιορισθῆ εἰς τὸν Ἀρβόριον, ἀπὸ τοῦ ὁποίου τόσον διέπρεπε καὶ ἐγοήτευσεν. Τῷ 1883 προεγείρησθη εἰς Ἀρχιεπίσκοπον Ζακύνθου. Ὁ Λάτας ἐδημοσίευσε πλείστα συγγράμματα θεολογικά, ἴδουσε δὲ καὶ τὴν θρησκευτικὴν ἐφημερίδα «Σιών» ἐπὶ δεκαετίαν σχεδὸν ἐκδοθείσαν. Ὁ θάνατός του, ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς ἡλικίας του, ἀφίνει κενὸν δυσπληρώτων ὁ Διονύσιος Λάτας, τοῦ ὁποίου ἡ φήμη ἦτο ὄχι μόνον πανελληνίως ἀλλὰ καὶ εὐρωπαϊκῇ, ὑπῆρξεν ἀναντιρρήτως ὁ διαπρεπέστερος τῶν συγχρόνων μας ἱεροκλήρικων. Εἶχε φωνὴν ἰσχυρὰν καὶ μελωδικήν, γνώσεις ἀπεράντους, μνήμην ἑκτακτὴν καὶ γενικότητα πνεύματος σπανίαν, προσδίδουσαν εἰς τοὺς λόγους του πάντοτε ἑκτακτὸν ἐνδιαφέρον καὶ ἀναρτῶσαν ἀπὸ τῶν γυλιέων του τοὺς ἀκροατάς, ἀνεξαρτήτως ἀναπτύξεως καὶ πεποιθήσεως.

Καλλιτεχνικά

Ἐν Πάρισι ἐφορτάσθη ἐσχάτως ἡ τετάρτη ἑκατονταετηρίς ἀπὸ τῆς γεννήσεως τοῦ διασημοῦ ζωγράφου Κορρεγιού.

Θεατρικά

Ὡς ἀνηγγεῖλαι μὲν εἰς τὸ παρελθόν φύλλον, ἀπὸ τῆς σκηρῆς τοῦ θεάτρου Τόχα παρεστάθη ἡ «Νεραΐδα» τρίπρακτον ἱστορικὸν δράμα τοῦ κ. Δ. Γρ. Καυποπόρου. Εἶνε ἡ μεγαλειτέρα ἐπιτυχία τῆς ἐφετηνῆς περιόδου καὶ τὸ μόνον ἔργον, τὸ ὅποιον ἐγένετο δικαίως φιλολογικῆς ἀξιόσεως. Ἡ ὑπόθεσις του ἔχει ἐν συντόμῳ ὡς εἴης. Ὁ Μιχαὴλ Πόλυπτασις, δημογέρον τῶν Ἀθηναίων, νύκτα τινὰ ἐν ἔτει 1801, ἀκούει βοηθῶσαι κραυγὰς γυναικῶν καὶ σπεύδει ἔξω πρὸς βοήθειαν. Ἐκεῖ πλησίον τῆς οἰκίας του, προσκίπτει κατὰ τοῦ ἀγαλματικῆς Καραϊτίδος, τὴν ὁποίαν ἄνθρωποι τοῦ λόρδου Ἐλγιν εἶχον καταβιβάσει ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως καὶ ἀποθήσει ἐκεῖ ἵνα μεταφέρουσαν βραδυτέρου εἰς Παιραιά. Ἐνῶ συναπτεῖ τὰς χεῖρας ὁ Μιχαὴλ συλλαμβάνει ἕνα πέπλον ἁμαρτῆς Νεραΐδας μαγεμένον συγχρόνως δὲ ἐπιφαίνεται πρὸ αὐτοῦ καὶ ἡ Νεραΐδα, αὐτῇ ἡ ψυχὴ τῆς Καραϊτίδος, ἡ ὁποία ὡς θνητὴ πλέον ἀκολουθεῖ τὸν κάτοχον τοῦ πέπλου τῆς. Χάριν αὐτῆς ὁ Μιχαὴλ ἐγκαταλείπει τὴν θυγατέρα τοῦ Κελεῖ, μετὰ τῆς οἰκίας ἦτο μενηστευμένος καὶ πρόκειται νὰ νυμφευθῆ τὴν Καραϊτίδα, ὀνομαζομένην ἤδη Καραὴν. Ἐν τῷ μεταξύ ἀποστέλλεται εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου ἐπιτυγχάνει παρὰ τοῦ Σουλτάνου τὴν ἐκδοσὴν μισρανίου, ἀπαγορευόντος εἰς τὸν Πασᾶν τοῦ Εὐρώπου τὴν ἐν Ἀθήναις εἴσοδον ἄλλ' ἐπιστρέψας, συλλαμβάνεται ὑπὸ ἀνθρώπων τοῦ Πασᾶ καὶ φονεύεται, μὴ συγκατατεθεὶς εἰς τὸ νάποστρέψῃ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ μισρανίου. Ἐπὶ τοῦ πτώματός του ἡ Καραὴ ἐπανευρίσκει τὸν πέπλον τῆς καὶ γίνεται πάλιν Νεραΐδα, ἐξακρανίζουμένη, ἀπ' οὗ πρῶτον φρονεῖ τὸν δολοφόνου τοῦ μενηστήρος τῆς. Τὸ δράμα ἐν γενεῖ, εἰς τὴν ζωντανὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ γραμμένο, μεθ' ὅλας τῆς σκηρικῆς ἁλλοίσεως, εἶνε πιστοτάτη ἀνακρίστασις τῶν πρὸ ἑκατονταετηρίδος Ἀθηναίων. Εἰς τὴν ἐπιτυχίαν του δὲ συνετέλεσε καὶ ἡ πρωτοφανὴς ἀκριβεία περὶ τὰς σκηνογραφίας καὶ τοὺς ἑματισμούς τῆς ἐποχῆς, μεθ' ἧς τὸ ἀνεπίδακτον ὁ θίασος «Μενανδρός».

— Δύο ἄλλα δράματα, ἡ «Γκόλφω» τοῦ κ. Περσεΐδου, παρεστάθησαν ἐν τῷ θεάτρῳ τοῦ Παραδείσου καὶ ἡ «Μαρούσα ἢ Τροπονιάτισσα» τοῦ κ. Ἀντωνοπούλου ἐν τῷ θεάτρῳ τῶν Ὀλυμπίων, ἐκρίθησαν ὡς σπερούμενα πάσης φιλολογικῆς ἀξίας. Εἰς τὸ κινὸν ὅμως ἡ «Γκόλφω» ἤρρεσε καὶ παριστάνεται συνεχῶς ἐν συρροῇ.